

KRİPTO PARALARIN CEZA HUKUKU BOYUTU VE TÜRK MEVZUATINDAKİ MUHTEMEL DÜZENLENME YERİ

CRIMINAL LAW DIMENSION OF CRYPTOCURRENCIES AND THEIR POSSIBLE PLACE OF REGULATION IN TURKISH LEGISLATION

Umut BALCI*

Özet: Son dönemlerde kullanımı oldukça artan kripto para birimleri ekonomi ekosisteminde olduğu kadar hukuk ekosisteminde de yenilik doğuran araçlar olmuşlardır. Sermaye piyasası hukuku, idare hukuku, vergi hukuku, kişisel verilerin korunması hukuku gibi birçok hukuk dalında doğurdıkları belirsizliklere ek olarak, en çok da ilgili araçların ve dolayısıyla bunları kullanan kişilerin, anılan araçların tam olarak hukuki bir zemine oturtulmasına kadar geçen sürede çok çeşitli şekillerde istismara açık oldukları tabiidir.

Bu çalışmada, hukuki mahiyetleri tartışmalı olan kripto para birimleri, daha ziyade ceza hukuku perspektifinden ele alınacaktır. Öncelikle, kripto para birimleri ile ilişkili olan bazı kavramlara kısaca değinilecek, daha sonra kripto para piyasalarında işlenmesi muhtemel suçlar, pasif ve aktif süjeleri üzerinden ele alınacaktır. Daha sonra, sayısız şekilde tezahür edebilecek kripto para birimleri kullanılarak işlenebilecek suçlarda, bunların suçun işlenmesini kolaylaştırabilecek niteliklerini somutlaştırmak amacıyla en sansasyonel kripto para birimlerinden birisi olan Bitcoin'in nitelikleri üzerinden gidilerek bir örneklem oluşturulmaya çalışılacaktır. Bugüne kadar kripto paralar kullanılarak gerçekleştirilen suç fiillerine birkaç örnek aktarılacak ve alanın regüle edilmesi bakımından çeşitli devletlerin aldıkları tedbirler ve getirdikleri düzenlemeler ile konuya Türkiye'nin yaklaşımına ilişkin bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Regülasyon, Ceza Hukuku, Suç, Para Birimi

Abstract: Cryptocurrencies which have increased in use recently, have become tools that create innovation in the legal ecosystem as well as in the economic ecosystem. In addition to the uncertainties they cause in many branches of law such as capital market law, administrative law, tax law, data protection law, until the relevant tools fully establish on a legal basis, they and therefore their users are open to exploitation in a wide variety of ways.

* Avukat, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Hacettepe Üniversitesi Doktora Öğrencisi, umutbalci93@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5205-7864, Makalenin Gönderim Tarihi: 24.11.2020, Kabul Tarihi: 24.11.2020

In this study, cryptocurrencies, whose legal nature is controversial, will be discussed rather from a criminal law perspective. First of all, some concepts related to cryptocurrencies will be briefly mentioned, and then possible crimes in the cryptocurrency markets will be discussed over passive and active subjects. Later, in crimes that can be committed in countless ways by using cryptocurrencies, a sample will be tried to be created by going through the characteristics of one of the most sensational cryptocurrencies, Bitcoin, in order to concretize cryptocurrencies' characteristics that can facilitate the commitment of crime. Several examples on criminal acts carried out using cryptocurrencies will be quoted and measures taken by the various states, regulations they bring and also Turkey's approach to the issue will be made subject to an assesment.

Keywords: Cryptocurrency, Regulation, Criminal Law, Crime, Currency Unit

GİRİŞ

Kripto para birimlerinin bir alım gücü ifade etmeleri ve değişim aracı olarak kabul görmeleri, esasen itibari para birimleri için de geçerli olduğu üzere insanların bu varlıklara güvenmeleri ile olmuştur. İtibari paralara duyulan güveni açıklamak daha kolaydır, zira devletler tarafından basılmakta ve tedavüle çıkarılmaktadırlar. Özünde yalnızca birer yazılımdan ibaret olan kripto para birimlerinin, itibari para birimleri gibi işlem görebilmeleri ise kullanıcıları tarafından bu yazılımlara/veri tabanlarına ve genel olarak teknoloji temelli bu sistemlerin işleyişine duyulan ortak güven ile açıklanabilir.

İtibari para birimlerinin değişim değeri olarak kabul görmesini açıklamakta örnek gösterilen, Mikronezya'daki bir Alman kolonisi olan takım adalardan Yap Adası sakinlerinin kullandıkları Rai Taşlarının hikayesi, esasında kripto para birimlerinin ve dolayısıyla yazılımların/veri tabanlarının günümüzdeki durumu yönünden de ele alınabilir. Buna göre, üzerinde herhangi bir değerli maden bulunmayan Yap Adası'nda ada sakinleri değişim aracı olarak bu taşları kullanmakta iken adanın şefleri tarafından diğer adalarda bulunan kireçtaşı keşfedilir ve bu adalara sefer yapılarak büyük küçük kireç taşları Yap Adası'na getirilir. Taşların boyutları, aidiyetlerini de belirlemektedir. Büyük kireç taşlarının tamamı, küçüklerin ise belirli bir bölümü baştan itibaren adadaki kabile şefinin malı olmaktadır. Taşınamayacak denli büyük boyutlardaki kireç taşları, şef tarafından kullanılmak istendiklerinde, taşın yeri değiştirilmeden şef, yeni sahibi ilan eder. Böylelikle ada sakinlerinde bir taş hafızası oluşur. Zaman içerisinde bu sistem

öyle kanıksanır ki, taşın nerede olduğunu hiçbir ada sakini hatırlamasa ve hatta taş kaybolmuş olsa bile, sahibi belli olduğundan bir değişim aracı olarak kabul görmeye devam eder. Örneğin, diğer adalardan deniz yoluyla getirilen taşları taşıyan bazı gemilerin batması sonucu taşlar denizden çıkarılamasa da şef, taşın denizin neresinde olduğunu ada halkına söyleyerek batan taşları dahi bir değişim aracı olarak dolaşıma sokmuş olur. Bu yaşanmış olaylardan yola çıkılarak, gerçekten var olmayan nesnelerin dahi onu kullananlar tarafından değişim aracı yahut para olarak kabul edilmesi halinde para niteliğini haiz olacağı sonucuna ulaşılabilecektir.¹

Bununla birlikte para hukuku olarak adlandırılabilen hukuk dalının özellikle Almanya ve Fransa gibi kıta Avrupası ülkelerinde ticaret hukuku sistemleri içerisinde ayrı bir dal olarak gelişmesinin, paranın niteliği hakkındaki görüşlerin hukuk öğretisinde daha sistemli bir biçimde ele alınmasını sağladığı da söylenebilecektir. Bunun aksine İngiliz hukukunda ve dolayısıyla diğer anglo-sakson hukuk sistemlerinde, paranın doğası hakkında pek fazla kafa yorulmamıştır.²

Kripto para birimlerinin ortaya çıkmasıyla para kavramı üzerinde yapılan tartışmalar daha da karmaşıklaşmıştır. Nitekim bu yapıların alabileceği şekiller sayısızdır.³ Bu nedenle, bunlara, genel geçer biçimde yeknesaklaştırılarak bir tanım getirilmesi -itibari para kavramı için bile tartışmalar sürerken- pek de mümkün olmamıştır.

Bu çalışmada, hukuki mahiyetleri tartışmalı olan kripto para birimleri, daha ziyade ceza hukuku perspektifinden ele alınacaktır. Öncelikle, kripto para birimleri ile ilişkili olan bazı kavramlara kısaca değinilecek, daha sonra kripto para piyasalarında işlenmesi muhtemel suçlar, pasif ve aktif sükeleri üzerinden ele alınacaktır. Daha sonra, sayısız şekilde tezahür edebilecek kripto para birimleri kullanılarak işlenebilecek suçlarda, bunların suçun işlenmesini kolaylaştırabilecek niteliklerini somutlaştırmak amacıyla en sansasyonel kripto para birimlerinden birisi olan Bitcoin'in nitelikleri üzerinden gidilerek bir

¹ Milton Friedman, "The Island of Stone Money", *Working Papers on Economics*, No. E-91-3, Hoover Institution, Stanford, California, 1991, s. 1 vd.

² Colin Bamford, *Principles of International Financial Law*, Second Edition, Oxford University Press, London 2015, s. 8.

³ Bamford, s. 13.

örneklem oluşturulmaya çalışılacaktır. Bugüne kadar kripto paralar kullanılarak gerçekleştirilen suç fiillerine birkaç örnek aktarılacak ve alanın regüle edilmesi bakımından çeşitli devletlerin aldıkları tedbirler ve getirdikleri düzenlemeler ile konuya Türkiye'nin yaklaşımına ilişkin bir değerlendirme yapılacaktır.

I- KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kripto paraların ceza hukuku yönünden ele alınmasına geçilmeden önce, kavramsal çerçevenin çizilmesi önem arz etmektedir. Bu bakımdan öncelikle konuya ilişkin önemli kavramların açıklanmasında fayda olacaktır.

Ekonomistler, paranın; bir değişim aracı olması, bir sözleşmeden doğan borcun ölçüsü olması, servet depolama aracı olması veya hesap birimi olması gibi çeşitli karakteristik özelliklerine atıf yaparak para kavramını tanımlamaktadırlar. Uygulamada ise örneğin, Kanada Yüksek Mahkemesi, *"Kanuni para vasfında olmasa dahi, pratikte paranın fonksiyonlarını yerine getiren, herkesçe bir borcun ödenmesi yönünden kabul gören vasıtalar paradır"* şeklindeki belirlemesi ile parayı, yalnızca bir değişim aracı olmasına atıfta bulunarak tanımlamıştır.⁴

"Para" kelimesine hukuk uygulamasında bir tanım getirme gerekliliği çok sık ortaya çıkmamaktadır. Bu anlamda en önemli husus, paranın farklı bağlamlarda farklı anlamlara gelebileceğidir. Devletler bakımından düşünüldüğünde para, devletlerin vatandaşlarına veya diğerlerine olan ölçülebilir bir borcu anlamına gelebilir. Bu borç yine devlet tarafından ölçülen ve kontrol edilen para birimleri ile ifade edilir. Bu çeşit paralara fiat para veya itibari para birimleri de denilir ve sikke, madeni para veya banknot biçiminde dolaşımda olabilirler.⁵

Fiziki karşılıkları bulunmayan kripto para birimleri bakımından, *Friedman*'ın Yap Adası örneğindeki benzer bir durum söz konusudur. Kripto para piyasaları Aralık 2017'de 800 milyar doları aşan piyasa değeri ile tüm zamanların en yüksek pazar payını gördükten sonra, düşüş trendine geçmiş Aralık 2018'de 100 milyar doların altına görerek en düşük noktaya ulaşmıştır. Son olarak, Haziran 2019'da 300

⁴ Bamford, s. 11.

⁵ Bamford, s. 12, 13.

milyar doların biraz üzerinde, Haziran 2020’de 265 milyar dolar, Ekim 2020’de 354,72 milyar dolar ve Nisan 2021 itibarıyla 1 trilyon 984 milyar dolar seviyesindedir.⁶ Bu keskin ve hızlı iniş çıkışlara karşın, özellikle 2021 yılı başından itibaren kripto para piyasaları finansal sistemdeki payını katlayarak artırmış ve göz ardı edilemeyecek denli büyük bir oranı temsil eder hale gelmiştir.

Çalışma konusu ile ilişkili kavramların kısaca üzerinden geçmekte fayda vardır.

A- Blokzincir Teknolojisi

TÜBİTAK bünyesinde yer alan Matematiksel ve Hesaplamalı Bilimler biriminin içerisindeki Blokzincir Araştırma Laboratuvarına göre blokzincir; dijital para birimlerini, varlıkları ve emtiaları besleyen bir teknoloji, dağıtılmış bir veritabanı ya da paylaşılmış kayıt (muhasabe) defteri olarak tanımlanabilir. TÜBİTAK ayrıca blokzincirlerin açık veya özel olabileceğini değerlendirmektedir. Buna göre açık blokzincir; herkesin okuyabileceği, kullanabileceği veya değiştirebileceği açık kaynaklı bir yazılım üzerindeki blokzinciri ifade etmektedir. Özel blokzincir ise, kısıtlamalı ve kontrollü erişimin söz konusu olduğu blokzincirdir.⁷

Blokzincir, Türkçe’de dağıtılmış defter teknolojisi olarak ifade edilebilecek olan DLT (distributed ledger technology)’nin bir türevidir. Bu teknoloji, her biri tamamen aynı veri kayıtlarına sahip birden çok veri deposunda veri kaydetmeye ve paylaşmaya imkân tanır. Söz konusu sistemin işleyişi ve kontrolü, dağıtılmış bilgisayar sunucularından oluşan bir ağ vasıtasıyla sağlanmaktadır. Blokzincir teknolojisinde, sürekli genişleyen veri yapısını oluşturmak ve doğrulamak için bir dizi matematiksel algoritma ile şifreleme yöntemi olarak kriptografi birlikte kullanılmaktadır. Anılan algoritmalar, sisteme yeni verilerin girilmesine izin verirken, sisteme bir kere girilen bir verinin sonradan sistemden çıkarılmasına yani silinmesine imkân vermeye-

⁶ Burak Üçüncü, “Günahların Para Biriminden Yatırım Aracına: Hukuki Olarak Bitcoin ve Kriptoparalar”, *Hukuk Gündemi*, 2018/1, s. 69; Günay Caymaz, “19 Ekim Kripto Para Piyasa Özeti: Bitcoin ve Altcoin Günlük Analizi”, <https://blog.sistemkoin.com/19-ekim-kripto-para-piyasa-ozeti-bitcoin-ve-altcoin-gunluk-analizi/>, E.T. 19.10.2020.

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://blockchain.bilgem.tubitak.gov.tr/> E.T. 17.09.2020.

cek şekilde formüle edilmektedir. Esasen bu, bir dezavantaj olarak da değerlendirilebilecektir.⁸

Bu bakımdan blokzincir teknolojisi, aslında blokzincirin kullanım amacına göre her türlü verinin sisteme girilebileceği bir veritabanı niteliğini haizdir. İnternet gibi her bilgisayardan erişime açık olarak kurgulanabileceği gibi yalnızca özel ağlardan ulaşılabilir -örneğin belirli kurumlar arasında işleyecek- bir blokzincir ağı da oluşturulabilir.⁹

Bu noktada, mutabakat mekanizması olarak adlandırılabilir bir yöntemden de söz edilmesi gerekir zira bu kadar çok tarafın olduğu bir sistemde bir uzlaşma protokolü olmalıdır. Şöyle ki, sisteme girilen her yeni veri, esasen bir blok oluşturmaktadır. Bu blok, şifrelenmiş bir şekilde ağda bulunan tüm aktörlerin bilgisine sunulmakta ve ağdaki-ler, önceden algoritmik olarak tanımlanmış onaylama yöntemleri ile kollektif olarak "blok"un geçerliliğini tasdik etmektedirler. Bu mekanizma, dijital olarak temsil edilebilen her türlü malvarlığı değeri bakımından da uygulanabilir niteliktedir.¹⁰

Ağdaki her kullanıcı iki adet anahtara sahiptir. İlki, ağda gerçekleştirilen işlemler için dijital bir imza niteliğindeki özel anahtar, ikincisi ise ağdaki herkes tarafından görülebilen kimlik niteliğinde bir genel anahtardır. Kripto paralar bakımından düşünülecek olursa örneğin, ağdaki A kişisi, yine ağdaki B kişisine 50 birim kripto para göndermek istiyorsa, sadece kendisi tarafından bilinen özel anahtarı ile bu işlemi onaylayarak imzalayacak ve B kişinin herkes tarafından bilinen genel anahtarını belirterek bu işlemi onun hesabına yönlendirecektir. Blokzincirde gerçekleştirilen bu işlem yeni bir blok niteliğinde olup, A kişinin genel anahtarının doğruluğu tespit edilmek suretiyle ağdaki diğer kullanıcılar tarafından onaylanacak ve bu şekilde işlem, zincire eklenmiş olacaktır.¹¹

Blokzincir teknolojinin en önemli avantajı, geniş çeşitlilikteki ve normalde üçüncü tarafların aracılığını gerektiren işlemlerin aracısız

⁸ Gülçin Büyüközkan Feyzioğlu, "Teknolojide Yeni Çağın Başlangıcı: Blokzincir", *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir* (Ed. E. Eylem Aksoy Retornaz/Osman Gazi Güçlütürk), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 1 vd.

⁹ Cem Say, 5 Soruda Blokzinciri, Bankalararası Kart Merkezi, Ed. Gizem Güneş Erbil, İncekara Matbaacılık, İstanbul 2019, s. 15.

¹⁰ Say, s. 15, 16.

¹¹ Büyüközkan Feyzioğlu, s. 1 vd.

olarak ve merkezileşmemiş unsurlar tarafından onaylanmak suretiyle gerçekleştirilmesini sağlamasıdır. Bu doğrultuda, blokzincir teknolojisi ile tek veya sınırlı sayıdaki aracıya duyulan güvenin yerini, ağdaki tüm kullanıcıların kolektif onayına, diğer bir ifade ile ağa duyulan güven almaktadır. Yine, herhangi bir zamanda ağda yapılan bir işlemin kayıt altına alınıyor olması, dijital zaman damgası niteliğindedir ve sistemin avantajlarından birisidir.¹²

Bunun doğal sonucu olarak ağ kullanıcıları aslında, önceden bahsi geçen araçlar tarafından yüklenilen riskleri de üzerlerine almaktadırlar. Esasen blokzincir teknolojisi ile yeri doldurulamayacak derecede önemli, sistemik riskleri yüklenebilen ve tampon görevi gören muhafaza kuruluşları, bankalar vs. aracı kuruluşlar da sistemden dışlanmaktadır.¹³

Bank for International Settlements (BIS) nezdinde, Ödemeler ve Piyasa Altyapıları Komitesi'nin Şubat 2017 tarihli "*Ödeme, takas ve mahsup sistemlerinde dağıtılmış defter teknolojisi*" başlıklı raporunda bu hususa dikkat çekilmiş ve bu sistemlerde blokzincir teknolojisinin benimsenmesinin yeni likidite risklerine yol açabileceği tespitinde bulunulmuştur.¹⁴

B- Madencilik

Ağdaki her kullanıcının, zincire yeni bir veri yani blok ekleme önerisinde bulunabileceğine önceki başlıkta değinilmişti. İşte mutabakat mekanizması, blokzincir bünyesinde gerçekleştirilecek işlemlerin doğru bir şekilde teselsül etmesini teminen önceden belirlenmiş bir dizi kriptografik onay yöntemi olarak bu noktada devreye girmektedir.

Kripto paralar bakımından mutabakat mekanizmasının, mükerrer işlemleri önleme gibi bir vasfı da vardır. Nitekim, düzgün işlemeyen bir mutabakat mekanizması, merkezi kayıt ve kontrol sağlayan herhangi bir aracı da bulunmadığından, aynı ödeme aracının veya mal-

¹² Tuğçe Akdemir Altunbaşak, "Blok Zincir (Blockchain) Teknolojisi ile Vergilendirme", *Maliye Dergisi*, Ocak-Haziran 2018, S. 174, s. 362.

¹³ Büyüközkan Feyzioğlu, s. 1 vd.

¹⁴ Bank for International Settlements Committee on Payments and Market Infrastructures, *Distributed Ledger Technology in Payment, Clearing and Settlement*, February 2017, s. 19 vd.

varlığı değerinin sistem içerisinde aynı kişi tarafından farklı zamanlarda birden fazla transfer edilmesine neden olabilecektir.¹⁵

Kripto para temelli blokzincirlerde yaygın biçimde kullanılan muhtabakat sistemi ise proof of work (PoW) yani “çalışma kanıtı” adı verilen bir sistemdir. Buna göre, ağ kullanıcıları, blokzincire yeni bloklar ekleyebilmek için bir tür kriptografik bulmaca çözmek zorundadırlar. İşte bu bulmaca çözme süreci, madencilik (*mining*) olarak adlandırılmaktadır. Her yeni eklenecek blok için yürütülen bu madencilik faaliyetinde, sistemde kayıtlı bulunan önceki verilerden yararlanılmakta ve dolayısıyla her yeni madencilik faaliyeti, daha karmaşık hesaplama yöntemlerinin kullanılmasını ve daha büyük miktarda veri birikimi elde etmeyi gerektirmektedir. Madencilik faaliyetlerinde oldukça yüksek seviyelerde elektrik kullanılmasının sebebi de budur. Bu karmaşık hesaplamalardan oluşan bulmaca çözüldüğü takdirde, madencilik görevi tamamlanacak ve kripto paralar bakımından düşünülürse madenci, bir birim kripto para elde etmiş olacaktır.¹⁶

C- Altcoinler

Bilindiği üzere kripto paraların yaygın kabul gören ilk örneği “Bitcoin” olmuştur. Bitcoin’in kullandığı yazılım kamuya açık olduğundan zamanla bu yazılımın kaynak kodları kullanılarak farklı kripto para birimleri de üretilmiştir.¹⁷

Bunlara “alternative coin” denilmiş ve bunun kısaltması olan “altcoin” terimi de bu kripto para birimlerini tanımlamak için kabul görmüştür. Piyasada bu şekilde ortaya çıkan yüzlerce altcoin bulunmakta, bazıları Bitcoin kadar olmasa da ilgi görürken, çok düşük karşılıklarla alınıp satılabilen önemsiz altcoinler de mevcuttur.¹⁸

D- Kripto Paralar

Kripto paralar, verilerin okunamayacak bir şekilde getirildikten sonra ancak gizli bir anahtara (şifre veya formül) sahip kişi veya kişiler tarafın-

¹⁵ Robby Houben/Alexander Snyers, Cryptocurrencies and Blockchain, European Parliament’s Special Committee on Financial Crimes, Tax Evasion and Tax Avoidance, Brussels 2018, s. 18.

¹⁶ Houben/Snyers, Cryptocurrencies and Blockchain, s. 18, 19.

¹⁷ Fatih Kaplanhan, “Kripto Paranın Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi ‘Bitcoin Örneği’”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 353, 2018, s. 108.

¹⁸ Kaplanhan, s. 109.

dan deşifre edilerek korunması tekniği olarak tanımlanabilecek kriptografi tekniğinden yararlanılarak oluşturulan ve kullanılan değerlerdir.¹⁹

Bu yapıların ne şekilde olduğuna bakılmaksızın, yaratıcıları bunların itibari para birimlerine benzer karakterlerde olmalarını ve o şekillerde kullanılabilmelerini amaçlamaktadırlar. Ancak kripto paralar, itibari paradan oldukça farklıdırlar. En esaslı farklılık, egemen bir güç tarafından çıkarılmamaktadırlar. Dolayısıyla örneğin 1 pound değerinde sterlin taşıyan bir kişi, İngiliz hükümetinden 1 pound alacaktır. Kripto paralar ise egemen devletlerin borçları olarak addedilemezler. Özel teşebbüsler tarafından çıkarılmaktadırlar ve bunların güvenilirlikleri çoğu zaman belirsizdir. Hatta bazı durumlarda, örneğin Bitcoin’de kimse tarafından çıkarılmamaktadırlar ve bir algoritma çerçevesinde gelişim göstermektedirler.²⁰

Kavramın genel çerçevesinin ortaya konulabilmesi bakımından uluslararası finans otoriteleri tarafından getirilen tanımları incelemek faydalı olabilecektir.

1. Avrupa Merkez Bankası (ECB)

Avrupa Merkez Bankası, kripto paraları, sanal paraların bir alt kümesi olarak değerlendirmektedir. Banka, Ekim 2012 tarihli *Sanal Para Şemaları* başlıklı raporunda kripto para birimlerini; geliştiricileri tarafından çıkartılan ve kontrol edilen, belirli sanal topluluk üyeleri arasında kabul görüp kullanılan ve herhangi bir hukuki düzenlemeye tabi tutulmamış olan dijital para birimleri olarak tanımlamıştır. Aynı raporda, sanal paralar üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur²¹:

- Yalnızca kapalı bir sanal sistemde (genellikle çevrimiçi oyun platformlarında) kullanılabilen sanal paralar.

- Tek taraflı olarak reel ekonomi ile bağlantılı olan sanal paralar. Bunların alımı bakımından geleneksel para birimleri ile bir değişim değeri mevcuttur. Esasen sanal, istisnai olarak da gerçek mal ve hizmet alımlarında kullanılırlar. **Örn.** Facebook kredileri.

¹⁹ Asuman Turanboy, “Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri”, *BTHD.*, C. 35, S. 3, 2019, s. 52 vd.

²⁰ Bamford, s. 13, 14.

²¹ European Central Bank, Virtual Currency Schemes, Frankfurt 2012, s. 13 vd.

- İki taraflı olarak reel ekonomi ile bağlantılı olan sanal paralar. Bunların hem alım hem satımı bakımından geleneksel para birimleri ile değişim değerleri mevcuttur. Hem sanal hem de gerçek mal ve hizmetlerin alımında kullanılabilirler. **Örn.** Bitcoin.

ECB tarafından Şubat 2015'te yayımlanan sanal paralara ilişkin ikinci bir raporda ise kripto paralara ilişkin daha detaylı bir tanıma yer verilmiştir. Buna göre sanal para birimleri, bir merkez bankası, kredi kuruluşu veya elektronik para kuruluşu tarafından piyasaya sürülme- yen, bazı durumlarda paraya alternatif olarak kullanılabilen değerle- rin dijital olarak temsildirler. Aynı raporda kripto para birimleri de dağıtılmış (merkezsizleştirilmiş) iki taraflı sanal para birimleri olarak tanımlanmıştır.²²

19.06.2018 tarihli Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde yayımlanarak yürürlüğe giren Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Beşinci Direktifi ile getirilen sanal para tanımı ise, bir merkez bankası veya kamu otoritesi tarafından tedavüle çıkarılmayan veya garanti edilmeyen, yasal olarak kullanılmakta olan bir para birimine bağlı olması gerek- meyen ve hukuki statü bakımından para olarak nitelendirilemeyecek ancak gerçek veya tüzel kişilerce değişim aracı olarak kabul edilmiş elektronik olarak transfer edilebilen, saklanabilen ve işlem görebilen değerlerin dijital olarak temsili şeklindedir.²³

Son olarak Avrupa Merkez Bankası nezdindeki Kripto Varlıklar Görev Gücü tarafından Mayıs 2019'da kripto varlıklara ilişkin hazırlanan raporda ise kripto varlıklar, dijital formda kaydedilmiş, krip- tografi yönteminin kullanılması ile etkinleşen ve üzerlerinde herhangi tanımlanabilir bir kurum veya kuruluşun finansal hak yahut sorum- luluğunun bulunmadığı yeni varlık türleri olarak tanımlanmışlardır.²⁴

Avrupa Merkez Bankası tarafından konuya ilişkin yayımlanan raporlarda kripto para birimlerinin mevcut işlem hacimleri dikkate alındığında fiyat istikrarını zedelemeyecekleri ancak işlem hacminin

²² European Central Bank, Virtual Currency Schemes – A Further Analysis, Frank- furt 2015, s. 25.

²³ <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj> E.T. 07.09.2020.

²⁴ ECB Crypto-Assets Task Force, Occassional Paper Series – Crypto Assets: Impli- cations for Financial Stability, Monetary Policy, and Payments and Market Infrastr- uctures, No. 223, 2019, s. 3.

artmasına bağlı olarak fiyat istikrarı ve dolayısıyla ekonomik istikrarı etkileyebilecekleri ifade edilmektedir.

2. Uluslararası Para Fonu (IMF)

IMF, kripto paraları sanal paraların bir alt kümesi olarak sınıflandırmıştır. Fona göre kripto paralar, özel geliştiriciler tarafından çıkarılan ve kendi hesap birimlerine göre somutlaştırılan değerlerin dijital olarak temsilidir. Sanal para birimleri, havayolu milleri gibi gayri resmi değerlerden, altın gibi varlıklarla desteklenenlere ve Bitcoin gibi kripto paralara kadar geniş bir yelpazeyi ifade etmektedir.²⁵

3. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)

Banka nezdindeki Ödemeler ve Piyasa Altyapıları Komitesi (CPMI), kripto paraları dijital para veya dijital para taslağı olarak sınıflandırmaktadır.²⁶ Tanıma göre bu dijital para taslakları;

- Tıpkı altın gibi birer emtiadır. Ancak, herhangi bir yapısal değerleri bulunmamakta olup arz ve talebe göre değer kazanmaktadır.
- Elektronik değerlerin eşler arası (*peer to peer*) değişimi için taraflar arasında güveni ve herhangi bir aracıyı gerektirmeyen dağıtılmış defter teknolojisinden yararlanırlar.
- Herhangi belirli bir birey veya kuruluş tarafından idare edilmezler.

4. Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA)

EBA da kripto paraları sanal para kavramının içerisinde değerlendirmeyi tercih etmiştir. Bu doğrultuda kripto paraları, ne bir merkez bankası ya da kamu otoritesi tarafından çıkarılan ne de bir itibari para birimine bağlı olması gereken ancak gerçek veya tüzel kişilerce değişim aracı olarak kullanılan ve elektronik olarak transfer edilebilen, saklanabilen veya işlem görebilen değerlerin dijital temsili olarak tanımlamıştır.²⁷

²⁵ Houben/Snyers, s. 21.

²⁶ Bank for International Settlements Committee on Payments and Market Infrastructures, Digital Currencies, November 2015, s. 4 vd.

²⁷ Bamford, s. 13.

5. Dünya Bankası

Banka, kripto paraları dijital paraların bir alt kümesi olarak sınıflandırmıştır. Elektronik paradan farklı olarak kripto paralar, kendilerine özel hesap birimleri ile tanımlanabilen ve itibari para birimleri cinsinden de ifade edilebilen ödeme mekanizmaları olarak değerlendirmiştir. Diğer pek çok finansal otoritenin aksine, Dünya Bankası kripto para birimlerini aynı zamanda, mutabakat sağlanması amacıyla kriptografik tekniklere dayanan dijital para birimleri olarak tanımlamıştır.²⁸

6. Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF)

Çalışma konusu özelinde belki de en önemli otorite olan FATF'in kripto para tanımı da diğer otoritelere göre oldukça geniştir.²⁹ Diğerleri gibi FATF de kripto paraları sanal para tanımı içinde değerlendirmekte, dijital olarak işlem görebilen ve;

- bir değişim aracı veya
- bir hesap birimi veya
- bir tasarruf aracı olarak işlev gören,

yasal para statüsünde olmayan değerlerin dijital temsili olarak ifade etmektedir. Ayrıca sanal paraların iki grupta ele alınabileceğini belirtmiştir:

- **Konvertibl sanal paralar** (itibari para birimleri ile denklik ilişkisi olan ve bunlarla iki yönlü olarak değişimi yapılabilenler). Konvertibl sanal paraların, merkezileştirilmiş veya merkezsizleştirilmiş olmaları mümkündür.

- **Konvertibl olmayan sanal paralar** (belirli bir etki alanına özgü ve kullanım kuralları gereğince itibari para birimleri ile değişimi yapılamayanlar.) Örn. World of Warcraft oyununda elde edilip oyun içerisinde kullanılabilen sanal paralar.

²⁸ Houben/Snyers, s. 22.

²⁹ FATF Report, Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CTF Risks, Paris 2014, s. 4, 5.

Bitcoin gibi kripto paralar, anlaşılabileceği üzere ilk grupta yani konvertibl sanal paralar grubunda yer almaktadırlar. FATF'e göre kripto paralar, matematik temelli, merkezsizleştirilmiş ve kriptografi yoluyla korunan sanal paralardır.

7. Sonuç olarak

Tüm bu uluslararası mali ve finansal otoritelerin sanal paralar ve özel olarak kripto paralar üzerinde bir tanım birliği oluşturamadıkları açıktır. Ancak kripto paraların sanal paraların bir türü veya alt kümesi olarak sınıflandırılması yönünde bir eğilim neredeyse yapılan bütün tanımlarda bulunmaktadır. Söz konusu tanımlarda, "dijital temsil" kavramının da önem arz ettiği görülmektedir.

Gerek çalışmanın konusu bakımından en önemli otorite oluşu gerekse de getirdiği geniş tanım sebebiyle FATF'in kripto paralara yaklaşımının konunun ele alınmasında belirleyici olabileceği değerlendirilmektedir. Bu itibarla özetle değinmek gerekirse kripto paralar;

- Devletlerce tedavüle çıkartılan yasal paralara alternatif oluşturacak ve eşler arası (aracısız) olacak şekilde tasarlanan,
- Herhangi bir merkez bankası ile bağlantısı olmayan ve genel amaçlı bir değişim aracı olarak kullanılan,
- Kriptografi yöntemi ile güvenliği sağlanan,
- İtibari para birimleri ve benzerlerine dönüştürülebilen,

değerlerin dijital temsili olarak tanımlanabilecektir. Kripto paralara ilişkin değinilmesi gereken bir başka özellik ise, sanal ortamda üretilen bu değerlerin fiziki karşılıkları olmaması ve dolayısıyla tamamen sanal varlıklar olmalarıdır.

Kripto paraların ceza hukuku yönünden incelenmesine ilişkin olarak sıklıkla yapılan bir hataya en başından değinmekte yarar vardır. Her iki kavramın da nispeten yeni terimler olmaları sebebiyle çoklukla "blokzincir teknolojisi" ve "kripto para" kavramları birbirinin yerine veya eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Blokzincir teknolojisi, genellikle dijital/sanal para birimleri ve finansal hizmetler ile ilişkilendirilse de bu teknolojinin kullanım alanları çok daha geniştir. Ticaret, sağlık, yönetim gibi oldukça farklı sektörlerde bu teknolojiye yararlanan çeşitli örnekler mevcuttur.

Kripto para birimleri bakımından blokzincir teknolojisi tamamlayıcı nitelikte bir oluşum olmakla birlikte bu teknolojinin kripto para birimlerinden başka ve hatta finansal alandan çok daha yaygın bir biçimde kullanım alanları olmaktadır. Nitekim bu teknoloji, insan hayatını oldukça kolaylaştırabilecek ve giderek yaygınlaşmakta olan bir kazanım olarak değerlendirilmelidir.

Dolayısıyla, kripto paraların ceza hukuku bakımından olumlu ve olumsuz yönleri ele alınırken blokzincir teknolojisinden ayrı olarak değerlendirilmeleri hem kavramların net bir biçimde ortaya konulması hem de hatalı yorumlara sebep olunmaması bakımından önem arz etmektedir.

II- KRIPTO PARA PİYASALARINDA İŞLENEBİLECEK SUÇLARIN PASİF VE AKTİF SÜJELERİ

Suçun aktif süjesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37. maddesinde suçun kanuni tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmıştır. Fiilsiz suç olamayacağı gibi failsiz suç da olamaz. Suçun faili, insan olmalıdır. Çocuklar da suçun faili olabilir. Kınanabilirlik veya cezalandırılabilirlik hususlarının, faillik sıfatından ayrı olarak değerlendirilmesi gerekir.³⁰

Suçun pasif süjesi ise, ceza kuralının koruduğu hak veya menfaatin maliki ya da bunlar üzerinde tasarruf sahibi olan kişidir. Suç birden çok kişiye zarar verebilir ancak suçun pasif süjesi kavramının kapsamının fazlaca genişletilmemesi de gerekir. Suç fiili dolayısıyla bazı zararlara uğrayan herkes mağdur değildir. Mağdur yani pasif süje kavramı, kendisine çeşitli sonuçlar bağlanan teknik bir kavram niteliğinde olduğundan tanımının sınırlandırılması gerekmiştir.³¹

Suçun pasif süjesi kavramının muhteviyatı, suçun hukuki konusundan yola çıkılarak belirlenmelidir. Sadece gerçek veya tüzel kişiler, bir topluluk teşkil eden kişiler pasif süje olabilirler.³² Devletin tüm suç-

³⁰ Zeki Hafızoğulları/Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2018, s. 373.

³¹ Tuğrul Katoğlu, "Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları", *AÜHFD.*, C. 61, S. 2, 2012, s. 659.

³² Faruk Erem, "Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin", *AÜHFD.*, C. 25, S. 1, 1968, s. 21, 22.

ların mağduru olacağı ya da hiçbir suretle mağdur olamayacağı yönündeki görüşler tamamen kuramsal ve pratik sonucu olmayan tartışmalardır. Mağdur tanımı çerçevesinde her suçun değil ama bazı suçlar bakımından devletin de mağdur olabileceğinin kabulü gerekir.³³

Aşağıda, kripto para birimleri vasıtasıyla işlenebilecek suçlarda aktif ve/veya pasif süje olarak konumlanabilecek kripto para piyasalarındaki başat aktörlere değinilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, yürürlükteki ceza hükümleri yönünden kripto para birimleri vasıtasıyla işlenebilecek suçlara ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamış olduğundan ve dolayısıyla kanun koyucu bu suçlarla ihlal edilebilecek hukuki menfaati veya varlığı yani bu suçların hukuki konusunu henüz belirlememiş olduğundan özellikle pasif süjeye ilişkin açıklamalar da ihtimallere ve varsayımlara göre yapılabilecektir.

A- Kripto Para Kullanıcısı

Gerçek veya sanal mal ya da hizmet almak, eşler arası ödeme yapmak veya yalnızca yatırım yapmak amacıyla kripto para edinen gerçek veya tüzel kişiler bu grupta yer almaktadır.

Kripto para kullanıcıları, bunları, kripto paraların cinsine göre itibari para üzerinden alım gerçekleştirerek edinebilecekleri gibi bir çevrimiçi platform üzerinden doğrudan başka bir kripto para kullanıcılarından yahut çeşitli mal ve hizmet satımının karşılığı olarak da elde etmiş olabilirler. Hatta madencilik faaliyetleri ile kripto para birimini ilk olarak kendileri de oluşturmuş olabilirler.³⁴

Kripto para kullanıcıları, kripto paralar vasıtasıyla işlenebilecek suçların pasif süjeleri olabilecek asli adaylardandır. Zira kripto paralarla işlem yapılabilecek platformların sayıları her geçen gün artmakta ve kripto varlıkların kullanımı gündelik hayatta yaygınlaştıkça kullanıcı sayısı da hızla artış göstermektedir. Bir başka deyişle her geçen gün daha önce bu platformlarda ve bu araçlarla işlem gerçekleştirilmiş, tecrübe sahibi olmayan kimseler kripto para kullanıcısı olarak ekosisteme katılmaktadır.

³³ Katoğlu, Suçun Mağduru, s. 675, 676.

³⁴ Houben/Snyers, s. 25.

B- Madenci

Madencilerin rolleri esasen, kriptografik bulmacaları çözerek blokzincir üzerinde yapılan işlemleri doğrulamaktan ibarettir. Madencilik faaliyetleri yalnızca bir mutabakat mekanizması ile işleyen kripto paralar bakımından söz konusu olabilecektir. Bu kişiler aslında, bilgi işlem güçlerini kullanarak üzerinde çalıştıkları sanal platformların işleyişini desteklemekte ve bunun karşılığında da yeni oluşan kripto para değerlerini elde etmektedirler.³⁵

Madenciler, olağan kripto para kullanıcıları olabilecekleri gibi daha yaygın olarak bu işi meslek haline getirmiş ve bu faaliyetten elde ettikleri kripto paraları, itibari para birimlerine dönüştürerek kâr elde eden kişilerdir. Madencilik faaliyeti oldukça yüksek elektrik ve bilgisayar gücü gerektirdiğinden, bundan toplu olarak faydalanmak için ortak bir alanda çalışmayı tercih ettikleri de bilinmektedir.³⁶

Madencilerin nitelikleri düşünüldüğünde kripto paralar vasıtasıyla işlenebilecek suçlar yönünden daha çok suçun aktif süjesi tarafında olabilecekleri ifade edilebilir. Zira madenciler aynı zamanda kripto para birimlerini tabiri caizse ihraç eden, piyasaya ilk elden süren bir role sahiptir. Bununla birlikte, ilk anda akla gelmeyen ancak son zamanlarda oldukça yaygın bir şekilde görülmeye başlanan, kripto madencilerin aşırı elektrik tüketimi sebebiyle verdikleri çevresel zararlar yahut madencilik amacıyla kaçak elektrik kullanımları gibi bazı örneklerde çevreye karşı işlenen suçların ve hırsızlık suçunun da faili konumunda olabileceklerdir. Öte yandan elbette diğer madencilerin, kripto para platformlarının yahut kullanıcıların birtakım fiilleri karşısında mağdur olabilecekleri durumlar da mevcuttur.

C- Kripto Para Borsaları

Kullanıcıların belirli bir ücret veya komisyon karşılığında kripto para birimleri ile işlem yapma imkânı elde ettikleri platformlardır. Farklı kripto para birimleri arasında dönüşüm sağlayanları da olmakla birlikte kullanıcıların genel olarak edindikleri kripto paraları itibari

³⁵ Üçüncü, s. 71.

³⁶ E. Eylem Aksoy Retornaz, "Ceza Hukuku Perspektifinden Blokzincir", *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir* (Ed. E. Eylem Aksoy Retornaz/Osman Gazi Güçlütürk), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 291 vd.

paralara çevirmek için tercih ettikleri yapılarıdır.³⁷ Uluslararası düzeyde en çok tercih edilen kripto para borsaları Binance, Coinbase ve Bitfinex olarak sıralanabilir. BtcTurk ise Türkiye’de en çok tercih edilen kripto para borsası olarak belirtilebilir.

Kripto para borsalarının büyük bir kısmı kullanıcılara aynı zamanda cüzdan sağlayıcısı olarak da hizmet vermektedir. Bu platformlar kullanıcılara; PayPal transferleri veya kredi kartları ile ödeme seçenekleri sunabilmekte yahut doğrudan kripto para birimleri ile de ödeme yapılmasına olanak tanımaktadırlar. Bu borsalar, normal borsalar gibi gün sonunda kapanmamakta, daima işlem yapmaya devam etmektedir.³⁸

Tahmin edilebileceği üzere bu platformlar, kullanıcıların mağduru olduğu pek çok suçun işlenebileceği bir ortam oluşturmaktadır. Nitekim bugüne kadar kripto paraların regüle edilmesini gündeme getiren pek çok geniş kapsamlı mağduriyet kripto para platformlarını yöneten kişilerin fiilleri sebebiyle meydana gelmiştir.

D- Takas Platformları

Kullanıcıların nakit para karşılığında kripto para edinmelerine imkân sağlayan platformlardır. Alım-satım yapmak isteyen kullanıcıların doğrudan birbirleriyle iletişime geçebildikleri alanlardır. “Eşler arası borsalar” veya “merkezsizleştirilmiş borsalar” olarak da adlandırılabilirler.³⁹

Kripto para borsalarından farklı olarak; takas platformları kripto para birimi almaz veya satmazlar, bunlar bir şirket veya kuruluş tarafından yönetilmeyip yalnızca bir yazılım vasıtasıyla işlemlerini gerçekleştirirler. Takas platformlarının ana işlevleri, satıcı ve alıcıları çevrimiçi bir platformda ve hatta bazen yüz yüze bir araya getirmektir.⁴⁰

Kripto para borsaları gibi merkezileşmiş bir yapı olmadığından ve kullanıcılar bir aracıya varlıklarını tevdi etmediklerinden, aynı derecede olmasa da takas platformları da pek çok suçun işlenmesine elverişli

³⁷ CB Insights, “What’s Next In Blockchain”, 2019, s. 35.

³⁸ Houben/Snyers, s. 26.

³⁹ Houben/Snyers, s. 27.

⁴⁰ Houben/Snyers, s. 27.

alanlardır. Kullanım koşullarına göre farklılaşmakla birlikte güvenli bir takas ortamı sunmayan kimi platformlarda kullanıcılar birbirlerine karşı da bu boşluklardan faydalanarak suç işleyebilmektedirler.

E- Cüzdan Sağlayıcılar

Kullanıcılara dijital cüzdan veya e-cüzdan adı verilen ve kripto para birimlerini saklamaya, tutmaya ve aktarmaya yarayan cüzdan hizmeti sağlarlar. Bu cüzdanlar esasen, sahiplerinin kriptografik şifrelerini koruyan yazılımlardır. Cüzdan sağlayıcının tıpkı bir banka hesap cüzdanı gibi, aynı zamanda kullanıcının işlem geçmişini daha basit okunur olarak göstermek gibi bir işlevi de vardır.⁴¹

Cüzdan sağlayıcılara ilişkin güncel bir karar olarak, Rekabet Kurulu'nun 30.05.2019 tarihli BKM Express kararı incelenebilir. Kurul bu kararıyla, 2012 yılında Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. tarafından kurulan ve ulusal dijital cüzdan olarak lanse edilen BKM Express'e 2016 yılında tanıdığı muafiyeti geri almış ve gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Bankalararası Kart Merkezi A.Ş.'nin BKM Express hizmeti sunmayı sona erdirmesine hükmetmiştir.⁴² Gerekçeli karar Eylül ayında BKM'ye tebliğ edildiğinden Kasım 2019'a kadar Bankalararası Kart Merkezi A.Ş., BKM Express hizmeti sunmayı sona erdirecekti. 07.11.2019 tarihinde aldığı ikinci bir kararla, Kurul, bu süreyi 30.06.2020 tarihine kadar uzatmıştır.⁴³ Öte yandan, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 30.04.2020 tarihli basın duyurusu ile BKM'ye hâkim ortak olarak hissedar olduğunu duyurmuş ve aynı açıklamada BKM'nin, mevcut durumda üstlendiği ve temel olarak kartlı ödemeler alanına odaklanan rollerine ilave olarak önemli görevler üstlenmesinin planlandığı ifade edilmiştir.⁴⁴

BKM Express, kullanıcıların banka ve kredi kartlarını yükleyerek, internette kart bilgilerini vermeden alışveriş yapmasına olanak sağla-

⁴¹ Kaplanhan, s. 109.

⁴² Karar için bkz. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/SonKurulKarari/36540b6f-3394-e911-80fd-00505694b4c6?AspxAutoDetectCookieSupport=1> E.T. 17.10.2020.

⁴³ Karar için bkz. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/SonKurulKarari/94b3c520-080a-ea11-810a-00505694b4c6> E.T. 12.10.2020.

⁴⁴ Basın duyurusu için bkz. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB%20TR/Main%20Menu/Duyurular/Basin/2020/DUY2020-27> E.T. 12.10.2020.

yan bir dijital cüzdan sağlayıcı olup, 1.5 milyon civarında kullanıcıya online alışveriş, para transferi, bağış, QR kod ile ödeme gibi hizmetler sunmaktadır.

Esasen cüzdan sağlayıcılar yalnızca bu görevi yapmıyor olabilir. Genel itibarıyla kripto para platformları ya da takas platformları aynı zamanda kullanıcılarına bu hizmeti de sağlamaktadırlar. Öte yandan arka planda bu platformlar da bu hizmeti başka yazılım sağlayıcılardan temin edebilmektedirler.

Yerine göre oldukça karmaşık olabilen bu sistem pratikte birçok suça vücut verebilen bir yapıyı haizdir. Bu karmaşıklık sebebiyle de suçun asli failinin belirlenmesinde zorluk yaşanması muhtemeldir. Özellikle soğuk cüzdan tabir edilen ve kişilerin yalnızca kendilerine ait şifre ile şahsi saklama hesapları olarak addedilebilecek uygulamalar kullanılmıyorsa çoğunlukla suiistimale açık ve sorunlu bir yapı söz konusu olmaktadır.

Zira genellikle bu tür bir yapıda kullanıcılar değişim yapabilmek için varlıklarını öncelikle doğrudan platformun belirlediği cüzdanlara yahut hesaplara aktarmaktadır. Örneğin, son zamanlarda ülkemiz gündeminde olan Thodex platformu aracılığıyla gerçekleştirilen suç fiillerinde, kullanıcıların sıcak cüzdanlarına aktarmış oldukları varlıklarının borsa yetkilileri tarafından farklı platformlara iletildiği tespit edilmişti.

Bunların dışında kripto varlık platformlarına yönelik gerçekleştirilen siber saldırıların hedefi de çoğu zaman bu cüzdanların şifrelerini ele geçirmeye yahut kırmaya yönelik olmaktadır.

F- Kaşifler

Bunlar, kripto para birimlerinin teknik temellerini atmak suretiyle onları geliştiren ve para biriminin kullanım kurallarını ortaya koyan kişi veya kuruluşlardır. Ripple, Litecoin gibi bazı örneklerde kimlikleri bilinmekte iken Bitcoin, Monero gibi örneklerde kaşiflerin kimlikleri gizli kalmıştır. Bir kısmı para biriminin geliştirilmesi aşamalarında da bulunurken bir kısmı ise oluşturduktan sonra ortadan kaybolmuştur.⁴⁵

⁴⁵ Houben/Snyers, s. 28.

Kripto varlığın oluşturulması aşamasında bir suç fiilinin söz konusu olması halinde kaşiflerin de cezai sorumluluğu gündeme gelebilecektir.

III- BITCOIN'İN SUÇ İŞLENMESİNİ KOLAYLAŞTIRABİLECEK NİTELİKLERİ

Kripto para piyasalarında yer alan süjeler hakkındaki bu kısa açıklamalardan sonra kripto paraların suç ile ilişkilendirilebilecek, suç işlenmesini kolaylaştırabilecek niteliklerine de kısaca değinmekte fayda olacaktır. Önceden de bahsedildiği üzere her kripto para birimi birbirinden farklı niteliklere sahip olup, bu bakımdan aralarında bir birlikten söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla bu nitelikler incelenirken, kripto paraların toplam piyasa hacminin 1.7 trilyon doların üzerinde olduğu ve piyasa değeri bazında en değerli kripto para biriminin Bitcoin olduğu düşünüldüğünde, Bitcoin'in birtakım özelliklerine değinilerek genele dönük açıklamalar yapılabilecektir. (İkinci sırada Ethereum, üçüncü sırada Tether yer alıyor. 2021 Temmuz ayı itibarıyla Tether, en yüksek işlem hacmine sahip kripto para birimi konumunda.)

A- Bitcoin blokzinciri, açık ve izinsiz blokzincirlerin tipik örneğini teşkil eder.

Bu, herhangi bir kişinin bir merkez tarafından herhangi bir ön onay mekanizmasına tabi olmaksızın, tamamen kendi tasarrufunda olarak kamuya açık olan bu ağa giriş çıkış yapabileceği anlamına gelir. Bitcoin ağına giriş ve ağda işlem gerçekleştirebilmek için herhangi bir kullanıcının tek ihtiyacı olan şey ise ilgili yazılımın yüklü olduğu bir bilgisayardır.⁴⁶

B- Bitcoin, itibari paraya doğrudan çevrilebilen, konvertibl bir kripto para birimidir.

Kripto para borsalarının büyük çoğunluğunda, hem itibari para birimleri ile Bitcoin alınabilme hem de Bitcoin'in itibari para birimlerine dönüştürülebilme olanağı mevcuttur. Esasen tüm kripto para

⁴⁶ Houben/Snyers, s. 32.

birimleri arasında Bitcoin, bu dönüşümün en kolay yapılabildiği para birimlerinden birisidir.⁴⁷

C- Bitcoin, bir değişim aracı olarak kabul görmüştür.

Bitcoin, Microsoft gibi uluslararası tanınırlığı olanlar da dahil olmak üzere çevrimiçi satıcıların büyük bölümü tarafından meşru bir sermaye kaynağı olarak görülmektedir. Bu sebeple, bir değişim aracı olarak kabul gördüğü tartışmasızdır.⁴⁸

D- Bitcoin, “görünüşte anonim” bir yapıyı haizdir.

Kamuya açık bir blokzincir teknolojisi kullanıldığından herhangi bir kimsenin işlem zincirini onaylaması mümkündür ve ilk bakışta bireyleri, ferden Bitcoin blokzinciri ile ilişkilendirecek bir iz yok gibi görünmektedir. Fakat bu anonimlik mutlak değildir. Karmaşık ve maliyetli işlemlerle de olsa teknik olarak işlemi gerçekleştiren tarafların kimliklerine erişim mümkündür. Dolayısıyla mutlak anonim bir yapı mevcut değildir.⁴⁹

E- Bitcoin, özü itibarıyla sınır ötesi bir yapıdadır.

Yalnızca Bitcoin değil tüm kripto para birimleri, borsalar ve diğer aktörler de sınır ötesi bir işleyiş yapısındadırlar. Bu da örneğin kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı bakımından yeterli hukuki düzenlemelerin olmadığı hukuk düzenlerinde yerleşik olan aktörlerin, söz gelimi kripto para borsalarının, bu durumu, uluslararası sonuçlar doğurabilecek şekilde suiistimal etmelerine neden olabilecektir.⁵⁰

Bu sınır ötesi yapının, doğru bir şekilde ele alınması ve dolayısıyla kripto paralar bakımından yapılacak düzenlemelerin yerelden ziyade uluslararası düzeyde bağlayıcı olacak şekilde formüle edilmeleri önem arz etmektedir.

⁴⁷ Abdurrahman Çarkacıoğlu, Kripto-Para Bitcoin, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Araştırma Raporu, Aralık 2016, s. 30.

⁴⁸ Houben/Snyers, s. 33.

⁴⁹ CB Insights, s. 34.

⁵⁰ Betül Üzer, Sanal Para Birimleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlik Tezi, Ankara 2017, s. 50 vd.

F- Sistemde merkezi bir aracı bulunmamaktadır.

Dolayısıyla yapılacak idari veya cezai düzenlemelerin yöneltileceği ya da muhatap alacağı süje veya süjelerin kim olacağı da belirsizdir.⁵¹

IV- ANONİMLİK

Bitcoin'in yukarıda değinilen niteliklerinden elbette diğer kripto para birimleri ile farklılaşan noktaları bulunmakla birlikte genel olarak kripto varlıklar veya bunların işlem gördüğü platformlar aracılığıyla işlenebilecek suçlarda, faillere en fazla alan yaratanı anonimlik meselesidir. Bitcoin "görünüşte anonim" bir kripto para birimi olsa da halihazırda bu piyasalarda işlem görmekte olan mutlak anonim para birimleri de mevcuttur. Dolayısıyla kripto para birimlerine ilişkin herhangi bir idari yahut cezai düzenleme yapılması söz konusu olduğunda bu anonimlik perdesinin aralanması, en azından "görünüşte anonimliği" sağlanması büyük önem arz edecektir.

Zira bu anonim yapı, özellikle kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı gibi suç fiillerinin izlenmesini oldukça güçleştirmekte ve düzenleyici çerçevenin dışında kalan birtakım şüpheli işlemlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlamaktadır. Böylelikle suç şebekeleri için, ihtiyaçları olan nakit paraya erişimi kripto varlıklar vasıtasıyla sağlayabilecekleri ve suçtan elde ettikleri malvarlığı değerlerini aklayabilecekleri bir alan yaratılmaktadır.⁵²

Anonimliğin bunlardan başka vergi suçları bakımından da avantaj sağlayacağı aşikardır. Vergilendirilebilir işlemlerin kripto paralar aracılığıyla yapıldığında vergi ödenmemesi başlı başına vergi kaçakçılığına vücut verecektir. Ancak elbette vergi otoriteleri, anonimlik sebebiyle çoğu durumda vergilendirilebilir işlemi gerçekleştiren tarafların kimliklerini belirleyememekte dolayısıyla vergi kaçakçılığı yönünden bir yaptırım da uygulayamamaktadır. Bu da kripto paraları, vergi kaçakçıları bakımından oldukça çekici hale getirmektedir. Ancak önceden de belirtildiği gibi, görünüşte anonim nitelikteki kripto para birimleri ile yapılan işlemlerin arkasındaki kişiler güç de olsa belirle-

⁵¹ Üzer, s. 44.

⁵² Aksoy Retornaz, s. 291 vd.

nebilmektedir. Fakat belirlense dahi bu kimlik bilgisi çoğu zaman yalnızca çevrimiçi platformda kullanılan bir kullanıcı adından ibarettir. VPN gibi programlar kullanılmak suretiyle, internete erişim sağlanan bilgisayarın IP'si ve hatta erişim sağlanan ülke dahi değiştirilebildiğinden, pratikte faile ulaşmak oldukça zordur.⁵³

Yine “deep web” ya da “darknet” olarak adlandırılan ve doğrudan arama motorları ve “www” bağlantıları ile ulaşılamayan gizli ağlarda uyuşturucu, silah ve çocuk pornosu satışı ya da kiralık katil tutma gibi yasadışı fiillerin kripto paralar kullanılarak gerçekleştirildiği bilinmektedir.⁵⁴

V- BUGÜNE KADAR KRIPTO PARALAR KULLANILARAK İŞLENEN SUÇLARA BİRKAÇ ÖRNEK

A- Silkroad

Kripto paralar üzerinden uyuşturucu satışına dair bir örnek olarak ABD’de gerçekleşen Silk Road (İpek Yolu) olayı gösterilebilir. Silk Road 2011 yılında ABD vatandaşı Ross Ulbricht tarafından kurulan bir internet sitesi olup tam anlamıyla deep web olarak tanımlanabilecek bir platformdur. Başta uyuşturucu ticareti ve kara para aklama suçları olmak üzere birçok organize suç 2011-2013 yılları arasında, bu site üzerinden işlenmiştir. Ekim 2014’te tutuklanan Ulbricht’in bilgisayarında 28 milyon dolar değerinde Bitcoin bulunmuştur. Yargılamalar sırasında Silk Road adlı internet sitesi üzerinden yapılan uyuşturucu ticaretinin toplam hacminin 1.2 milyar dolar değerinde olduğu ortaya çıkmıştı. Soruşturmayı yürüten savcının belirlemelerine göre yaklaşık 4 bin uyuşturucu satıcısı, site sayesinde pazarlarını sokaklardan internet ortamına taşıyabilmiş ve Arjantin’den Avustralya’ya, ABD’den Ukrayna’ya uzanan bir pazarda 100 binden fazla alıcıya ulaşmıştı. Sitenin kurucusu Ulbricht, Mayıs 2015’te New York Eyaleti Bölge Mahkemesi tarafından ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir.⁵⁵

⁵³ Houben/Snyers, s. 53, 54.

⁵⁴ Aksoy Retornaz, s. 291 vd.

⁵⁵ David Adler, “Silk Road: The Dark Side of Cryptocurrency”, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, 2018, <https://news.law.fordham.edu/jcfl/2018/02/21/silk-road-the-dark-side-of-cryptocurrency/> E.T. 21.10.2020; 25.10.2013 tarihli FBI duyurusu için bkz. <https://archives.fbi.gov/archives/>

Olayla ilgili bir diğer ilginç ayrıntı ise, soruşturmayı başlatan ve sitedeki dijital cüzdana el koyarak emanete alan FBI ajanlarından birisi tarafından cüzdanda bulunan paralardan bir kısmını oluşturan 820 bin dolar değerindeki Bitcoin'in çalınmış olduğunun yargılama sırasında ortaya çıkmasıdır. Bu hırsızlığın ortaya çıkması ise, davanın görül-
mekte olduğu mahkemenin, Silk Road sitesinden el konulan Bitcoinle-
rin soruşturmadan zarar gören kullanıcılar için kullanılması yönünde
bir karar vermesi üzerine olmuştur. Hırsızlığın ortaya çıkması üzerine
FBI içerisinde bir soruşturma başlatılmışsa da Bitcoin sisteminin ta-
kip edilemez olması ve anonimlik sağlaması sebebiyle ajanın, kripto
paraları kendi hesabına geçirdiği uzunca bir süre ispatlanamamıştır.⁵⁶
Olay üzerine, ileride bu tip suç örgütlerine yönelik soruşturmalar ne-
ticesinde el konulacak dijital cüzdanların nasıl saklanacağına dair yeni
kanuni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır.

B- “Bitcoin ve Cihada Bağış”

Kripto paralar vasıtasıyla terörün finansmanının nasıl gerçekle-
şirebileceğine dair çarpıcı olaylardan birisi, ABD'nin Virginia eyale-
tinde yaşayan ve olay tarihinde 17 yaşında olan Ali Shukri Amin'in
sosyal medya platformu Twitter üzerinden attığı tweet ile Bitcoin kul-
lanılarak IŞİD'e sağlanacak fon temininin ve IŞİD için Suriye'ye savaş-
maya gidecekler sağlanacak maddi desteğin nasıl maskeleneceğini
adım adım yazmasıdır.

Tweet'in atıldığı hesap 2014 yılında faaliyete başlamış ve kısa sü-
rede 4 binin üzerinde takipçiye ulaşmıştı. Hesaptan 7 binin üzerinde
tweet atılmıştı. 07.07.2014 tarihinde atılan tweet ile ise fail, kişisel blo-
ğunda yazmış olduğu “*Bitcoin ve Cihada Bağış*” başlıklı yazısına bir
bağlantı paylaşmıştır. Yazı içeriğinde, Bitcoin ile nasıl bağışta bulu-
nabileceğine ve cihatçıların Bitcoin'i maddi çıkarları için ne yönde
kullanabileceklerine yönelik ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Yazıda
Bitcoin'in ne olduğu, sistemin nasıl işlediği anlatılmakta ve bu tip iş-

newyork/press-releases/2013/manhattan-u.s.-attorney-announces-seizure-
of-additional-28-million-worth-of-bitcoins-belonging-to-ross-william-ulbricht-
alleged-owner-and-operator-of-silk-road-website E.T. 21.10.2020.

⁵⁶ Haber için bkz. <https://www.bbc.com/news/technology-35038971> E.T. 21.10.2020.

lemeler için, kullanıcıyı anonim tutmayı sağlayan “dark wallet” adlı cüzdanın kullanılması tavsiye edilmektedir.⁵⁷

Amin, 2015 Ağustos’ta bahsi geçen fiilleri nedeniyle, Virginia Eyalet Mahkemesi tarafından 11 yıl hapis cezası ile cezalandırılmıştır.⁵⁸

C- Kripto Para Platfromlarında Gerçekleştirilen Çeşitli Fiiller

Japon kripto para borsası Coincheck üzerinden, Ocak 2018’de 534 milyon dolarlık kripto para hırsızlığı gerçekleştirilmiştir. Bu olayda faillerin hesapları belirlenmiş olmasına rağmen, kullanılan yazılım sebebiyle faillerin gerçek kimliklerine ulaşmak mümkün olmamıştır.⁵⁹

Ocak 2019’da “localbitcoins.com” adlı Bitcoin alım satım platformu kimlik avı saldırısına uğramış ve siteden toplamda 28 bin dolar değerinde Bitcoin çalındığı tespit edilmiştir. Hırsızlığın tespit edilmesi üzerine site yetkilileri bazı işlemlerin devre dışı bırakıldığını belirtmişlerdir. Olayın, kullanıcıların platformun forumunu ziyaret etmek için tıkladıkları bağlantıda başka bir siteye yönlendirilmeleri ve bu sitede şifrelerinin istenilmesi ile gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır.⁶⁰

Şubat 2019’da ise Yeni Zelandalı kripto para borsası Cryptopia hacklenmiş ve platformdan yaklaşık 16 milyon dolar değerinde kripto para birimi çalınmıştır.⁶¹

Belçika Finansal Hizmetler ve Piyasalar Otoritesi (FSMA) 04.04.2019’da yayımladığı bildiride⁶², toplam 120 adet kripto para sitesinin olduğu bir liste paylaşmış ve bu platformlar üzerinden kripto para yatırımı yapan kullanıcılardan sürekli şikâyet aldıklarını belirtmiştir. FSMA açıklamasında, dolandırıcıların, mağdurları öncelikle

⁵⁷ Houben/Snyers, s. 53.

⁵⁸ ABD Adalet Bakanlığının 28.08.2015 tarihli duyurusu için bkz. <https://www.justice.gov/opa/pr/virginia-man-sentenced-more-11-years-providing-material-support-isil> E.T. 21.10.2020.

⁵⁹ Haber için bkz. <https://www.bbc.com/news/world-asia-42845505> E.T. 21.10.2020.

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.forbes.com/sites/billybambrough/2020/01/25/theres-something-strange-going-on-with-bitcoin-exchange-localbitcoins/#43cd995d61f2> E.T. 21.10.2020.

⁶¹ Haber için bkz. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-05-24/new-zealand-crypto-firm-hacked-to-death-seeks-u-s-bankruptcy> E.T. 21.10.2020.

⁶² Bildiri metni için bkz. <https://www.fsma.be/en/warnings/cryptocurrency-fraud-fsma-updates-its-list-suspicious-sites-0> E.T. 21.10.2020.

kripto para yatırımı yapmak için işin uzmanı olmak gerekmediğine inandırdıklarını ve kullanıcıların yapacakları yatırımları onlar adına yönetmekte destek sağlayabileceklerini, istedikleri zaman ise paralarını geri alabileceklerini söyleyerek onları ikna ettiklerini ifade etmiştir.

D- Cryptoshuffler

Hırsızlık fiilinin nasıl gerçekleştirildiği bakımından kripto paraların çalınması için yaygın bir şekilde kullanılan yazılımlardan birisi olan Cryptoshuffler'ın nasıl işlediğine değinilebilir. Bahsi geçen yazılım işlemeye başladığı sistemde öncelikle kripto para kullanıcısının ödeme yaparken kullandığı panoyu takibe alır. Sanal cüzdanların şifresi birçok haneden oluştuğundan kimi kullanıcılar kripto para gönderecekleri sanal cüzdanın şifresini kopyala yapıştır yöntemi ile panoya girmektedirler. İşte virüs, böyle bir durum tespit ettiğinde saliselerle ifade edilebilecek bir zamanda gönderilecek cüzdanın şifresi kısmını hırsızların cüzdan şifresi ile değiştirir. Bu değişimin farkına varmayan mağdur, parayı hırsızlara kendisi göndermiş olur.⁶³

E- Sahte Mail ve Mesajlar

Kripto para hırsızlığının bir diğer yöntemi ise sahte mail gönderilmesidir. Hackerler tarafından hazırlanan bu mail içerikleri, kullanıcıların işlem yaptıkları kripto para borsalarından gelen bir mail gibi dizayn edilmektedir. Sahte mailde, mağduru korkutma amaçlı, hesabına giriş yapma denemesi yapıldığı, bu deneme kendisi tarafından yapılmadı ise mail ile gelen bağlantıya tıklayarak hesabını kontrol etmesi gerektiği ifade edilir. Mağdur, linke tıkladığında kripto para borsasının internet sitesinin hırsızlar tarafından birebir hazırlanmış kopyası olan başka bir internet sitesine yönlendirilir. Mağdur, kullanıcı bilgilerini yazıp hesabına girdiğini zannederken aslında tüm bilgilerini hırsızlar ile paylaşmış olur. Aynı sahte mail içerikleri örneğin, anketimize

⁶³ Mordechai Guri, "Beatcoin: Leaking Private Keys From Air-Gapped Cryptocurrency Wallets", 2018 IEEE International Conference on Internet of Things (iThings) and IEEE Green Computing and Communications (GreenCom) and IEEE Cyber, Physical and Social Computing (CPSCom) and IEEE Smart Data (SmartData), 30.07.2018, s. 1309.

katılım sağladığınızda bir miktar coin sisteminize dahil edilecektir, gibi farklı biçimlerde de dizayn edilebilmektedir.⁶⁴

Aynı yöntemin Facebook üzerinden, kripto para borsalarının adına oluşturulan hesaplar ile de gerçekleştirildiği bilinmektedir. Sözde kripto para borsası hesabı bir çekiliş düzenleyerek bir miktar coin dağıtacağını açıklar. Çekilişe katılan mağdurlardan birinin hesabı paylaşılarak çekilişi kazandığı belirtilir. Aynı sırada mağdur, özel bir mesajla tebrik edilir ve kazandığı coinleri alması için mağdura bir bağlantı gönderilir. Bağlantıya tıklayan mağdur, sanal cüzdan şifresini girdiğinde hırsızlar amaçlarına ulaşmış olur.⁶⁵

F- Kendi Kullanıcılarını Hackleyen Kripto Para Platformu

Komodo adındaki kripto para platformu aynı adlı kripto para birimi ile işlem gerçekleştiren ve aynı zamanda kendi geliştirerek kullanıma sunduğu Agama adındaki dijital cüzdanla, cüzdan sağlayıcılığı hizmeti de veren bir şirkettir.

Şirket, Haziran 2019'da Agama dijital cüzdanında zararlı bir açık kaynak kodu kullanıldığını keşfetti. Kullanıcıların kripto paralarını korumak ve bu açıktan faydalanabilecek bilgisayar korsanlarından önce davranmak adına harekete geçen şirket, keşfettiği açıktan yararlanarak kullanıcıların hesaplarını hackledi. Şirketin hackleyerek koruma altına aldığı kullanıcıların cüzdanlarındaki tutarın yaklaşık 13 milyon dolar değerindeki 8 milyon Komodo ve 96 Bitcoin'den oluştuğu açıklandı.⁶⁶

VI- KRIPTO PARALARA İLİŞKİN DEVLETLER TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN HUKUKİ DÜZENLEMELERE ÖRNEKLER

A- Avrupa Birliği

Konuya ilişkin yürürlükteki AB müktesebatının yeterli olduğunu söylemek zordur. Zira AB mevzuatında anonimlik perdesinin aralan-

⁶⁴ Kemal Kumkumoğlu, "Fidye Yazılımları ile İşlenen Suçlar", Yayımlanmamış Tebliğ, İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Komisyonu - Güncel Bilişim Suçları, 08.05.2019.

⁶⁵ Kumkumoğlu, "Fidye Yazılımları ile İşlenen Suçlar".

⁶⁶ Komodo blog duyurusu için bkz. <https://komodoplatform.com/update-agama-vulnerability/> E.T. 20.10.2020.

masına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmadığı gibi anonimliğin sınırlarını çizen kurallar da mevcut değildir. AB otoriteleri tarafından, anonimlik problemi çözümlenemediği için, kripto paralara ilişkin örneğin vergilendirme hususunda kripto para borsaları ile vergi otoriteleri arasında olması gerekli bilgi alışverişi gibi daha temel düzenlemelerin ihmal edildiği eleştirisi yapılmaktadır.⁶⁷

Temmuz 2018’de Avrupa Parlamentosu tarafından yayımlanan kripto paralar ve blokzincire ilişkin raporda, Birliğin şimdiye dek kripto paralar aracılığıyla işlenen suçları önlemek amacıyla yaptığı düzenlemeleri ya da var olan düzenlemelerde yaptığı güncellemelerin yalnızca kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı alanında olduğu belirtilerek, bunun dar bir bakış açısı olduğu eleştirisi getirilmiştir. Raporda, cezai düzenlemeler yanında finansal hizmetleri düzenleyen mevzuatta yapılacak birtakım düzenlemelerle örneğin, suçla ilişkilendirilebilecek kripto para piyasaları aktörlerine lisans zorunluluğu getirilmesi gibi bir dizi önleyici hükmün getirilebileceği ifade edilmiştir.⁶⁸

Kara Paranın Aklanmasına Yönelik Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından 1990 yılında hazırlanan ve zaman zaman güncellenen ilkeler, bu alanda bir mihenk taşı niteliğindedir. Bu tavsiye kuraları 180’in üzerinde ülke tarafından uygun bulunmuş ve standardizasyon bakımından uluslararası kabul görmüştür.⁶⁹

AB Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Birinci Yönergesi (AMLD1) ise 1991 yılında kabul edilmiştir. Bu yönergeler yıllar içerisinde esaslı değişikliklere uğrayarak güncellenmiş ve en son olarak Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Altıncı Yönergesi (AMLD6) 12.11.2018 tarihli AB Resmî Gazetesi’nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yeni düzenlemenin Kasım 2020’ye dek üye ülkelerin yerel mevzuatlarına aktarılması öngörülmüş ve Haziran 2021’e kadar da üye ülkelerde faaliyet göstermekte olan şirketler bakımından düzenlemede öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir.⁷⁰

⁶⁷ Houben/Snyers, s. 13, 14.

⁶⁸ Houben/Snyers, s. 14.

⁶⁹ Tavsiye kuralları için bkz. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf> E.T. 24.10.2020.

⁷⁰ AMLD6 için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=urisr>

AB'nin konuya ilişkin düzenlemeleri genel olarak kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi mevzuatları olan bu yönergeler aracılığıyla gerçekleştirdiği ifade edilmişti. Esasen Altıncı Yönerge ile sanal paralar bakımından devrim niteliğinde birtakım düzenlemeler getirilmişti ve üye ülkelerin bu yeni düzenlemeleri Ocak 2020'ye kadar kendi mevzuatlarına aktarmaları öngörülmüştü. Beşinci Yönerge hazırlanırken, önceki düzenlemelerin sanal varlıklar vasıtasıyla yapılan şüpheli işlemlerin otoriteler tarafından izlenebilmesi ve işlem yapanların kimlikleri ile yapılan işlem arasındaki bağlantının kurulabilmesi noktalarında yetersiz kaldığı ve bunun, sanal varlıkların anonim yapısının yanı sıra sanal para sisteminin ve dolayısıyla sistemde yer alan aktörlerin henüz hukuki bir düzenlemenin kapsamına alınmamış olmalarından da ileri geldiği tartışılmıştır.⁷¹

Beşinci Yönerge'nin hazırlık aşamasında, anılan tespitlere binaen çeşitli seçenekler üzerinde çalışılmıştır. İleride yapılabilecek düzenlemeler bakımından faydalı olabileceği düşünüldüğünden bu aşamalardan da kısaca söz edilebilir.

Bu seçeneklerden ilki, anonimlik problemini, kripto para kullanıcıları odaklı olarak çözümlemektir. Bu noktada da kullanıcılar için zorunlu yahut isteğe bağlı bir tescil sisteminin getirilip getirilemeyeceği değerlendirilmiştir. İsteğe bağlı tescil sistemi, zorunlu tescil sistemi gibi sorunu kökten çözmayip daha yumuşak gibi gözükse de, otoritelerinin kayıtlı olanlar dışındaki kullanıcılara hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlayabilecektir. İkinci seçenek, sanal para platformları odaklı bir yöntemdir. İlk olarak bu platformların gerek borsa gerek takas platformu olsunlar, yönergeye uymakla yükümlü kuruluşlar arasında belirlenebilecekleri düşünülmüştür. Daha sonra bu platformların, kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin mevzuatlarda değil de Ödeme Hizmetleri Yönergesi (*EU Payment Services Directive 2*) içerisinde düzenlenebilecekleri zira Ödeme Hizmetleri Yönergesi ile daha spesifik ve daha kapsamlı düzenlemelerin hayata geçirilebileceği ifade edilmiştir. Zira Ödeme Hizmetleri Yönergesi,

v:OJ.L_2018.284.01.0022.01.ENG E.T. 24.10.2020.

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-supervision-and-risk-management/anti-money-laundering-and-counter-terrorist-financing_en E.T. 24.10.2020.

hem kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi mevzuatına atıf yaptığından bu kuruluşlar da doğrudan kapsama alınmış olacak hem de Ödeme Hizmetleri Yönergesi ile öngörülen kuruluşlar bakımından lisans yükümlülüğüne tabi olacaklardır. Fakat daha sonra bu yöntemin, platformlar için çok ağır yükümlülükler getireceğinden uygun olmayacağı görüşü öne çıkmıştır. Üçüncü seçenek ise cüzdan sağlayıcıları hedef almaktadır. Bu da esasen yalnızca cüzdan sağlayıcılar bakımından ikinci seçenekte ifade edilen düzenlemelerin yapılabileceğinden ibarettir.⁷²

Bu seçenekler üzerinde gerçekleştirilen görüşmelerde üye devletlerin büyük çoğunluğu, sanal paralar için bir düzenleme yapılacaksa bunun Ödeme Hizmetleri Yönergesi'nde değil Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Yönergesi'nde olması gerektiğinde birleşmişlerdir. Bunun gerekçesi de sanal paraların Ödeme Hizmetleri Yönergesi ile düzenlenmesi halinde bunun onları meşrulaştıracağı, tüketicilerin gözünde güvenli ve makul platformlar gibi algılanacakları ancak yapıları gereği hiçbir zaman tam anlamıyla güvenli olarak addedilmelerinin mümkün olmadığı şeklinde ortaya konulmuştur. Ayrıca zorunlu tescilden isteye bağlı bir tescil sisteminin benimsenmesinin daha makul olacağı görüşü öne çıkmıştır.

Bu çerçevede yapılan görüşmeler sonucu yasalaşan AB Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Beşinci Yönergesi ile sanal paraların ve cüzdan sağlayıcıların tanımları yapılmış, sanal para birimleri ile itibari para birimleri arasında değişim hizmeti sağlayan her türlü kuruluş ve sanal para cüzdan sağlayıcıları, Yönergeye uymakla yükümlü kuruluşlar arasında açıkça sayılmıştır. Bunun yanı sıra, sanal para birimleri ile itibari para birimleri arasında değişim hizmeti sağlayıcılarının tescil edilmeleri öngörülmüştür. Tescilin ne şekilde olacağı belirlenmezken, zorunlu bir tescil olduğu açıktır. Zira aynı maddede şans oyunları işletenler ve döviz büroları için öngörülen kayıt zorunluluğu da yer almaktadır.⁷³

⁷² Houben/Snyers, s. 67, 68.

⁷³ AMLD5 için bkz. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.156.01.0043.01.ENG E.T. 15.10.2020.

Komisyon aynı zamanda 26.06.2019 tarihinde yayımlanacak olan Uluslararası Risk Değerlendirmesi ile (24.07.2019'da yayımlanmıştır)⁷⁴ elde edilecek sonuçlara göre kripto para kullanıcıları bakımından da isteğe bağlı bir tescil sisteminin gerekliliğinin değerlendirileceğini ifade etmiştir.

Kasım 2018'de yürürlüğe giren Altıncı Yönerge ile bu denli köklü değişiklikler yapılmamış ise de üye devletlere genel olarak kara paranın aklanması fiillerinde sanal paraların kullanılmasına ilişkin olarak uygun tedbirleri alma yükümlülüğü getiren bir hüküm öngörülmüştür.

Kripto para piyasalarını düzenlemek için daha müdahaleci yaklaşımların benimsenebileceği de savunulmaktadır. Avrupa Bankacılık Otoritesi, kripto para servis sağlayıcıları bakımından lisans gereklilikleri de dahil kripto paralar özelinde daha kapsamlı düzenlemelerin yapılması gerektiğini savunmaktadır. Bu düzenlemeler, düzenleyici otoriteye (Avrupa Bankacılık Otoritesi yahut kripto paralar için kurulacak özel bir otoriteye) karşı sorumlu olacak bir sanal para birimi sistemi ve bunun yönetimi ve denetiminden sorumlu diğer otoritelerin teşkilini de kapsamaktadır. Ancak bu sistemlerin gelişmesi ve yaygınlaşmasının en önemli sebeplerinden birisi, aracının devreden çıkartılmış olmasıdır. Dolayısıyla aracı veya aracı benzeri yapıların getirilmesinin, sistemde yer alan aktörler tarafından ne derece benimsenebilir olacağı tartışmalıdır. Elbette sistem yöneticisinin de bulunduğu bir sistemin oluşturulabilmesi halinde alana ilişkin çok daha kapsayıcı ve finansal sistem ile uyum içerisinde çalışmayı sağlayacak düzenlemelerin yapılması mümkün olacaktır.⁷⁵

B- Amerika Birleşik Devletleri

New York Eyaleti Finansal Hizmetler Departmanı, kripto para platformları için Sanal Para İşletmeciliği Lisansı (BitLicense) adını verdiği zorunlu bir lisans düzenlemesi getirmiştir. Düzenlemede, sanal para işletmeciliğinin kapsamı;

⁷⁴ Metnin tamamı için bkz. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/supranational_risk_assessment_of_the_money_laundering_and_terrorist_financing_risks_affecting_the_union.pdf E.T. 15.10.2020.

⁷⁵ Houben/Snyers, s. 81, 82.

- Transfer amacıyla sanal para almak veya önemsiz miktardakiler ve finansal olmayan amaçlarla yapılan transferler dışında sanal para transfer işlemi gerçekleştirmek,
- Başkaları adına sanal paraları tutmak, muhafaza etmek veya emanette bulundurmak,
- Sanal para alım satım hizmeti vermek,
- Değişim hizmeti sağlamak,
- Sanal paraları kontrol etmek, yönetmek veya bizzat çıkarmak.

şeklinde ifade edilmiştir.⁷⁶ Yetkililerden lisans almaksızın herhangi bir kişinin bu tür iş ve işlemleri yürütemeyeceği öngörülmüş ve ayrıca lisans için gerekli belgelerden başka New York Eyaleti Finansal Hizmetler Departmanı tarafından gerekli görülen her tür bilgi ve belgenin sağlanması gerektiği de ifade edilmiştir.⁷⁷

ABD’de kripto paraların emtia olarak nitelendirilmesi eğilimi kabul görmüştür. Nitekim vergilendirme bakımından da kripto paralar emtialar ile aynı usule tabi olup, vergilendirilmektedirler. New York Güney Bölge Federal Mahkemesi ise Silk Road olayına ilişkin USA v. Ross William Ulbricht davasındaki 04.02.2014 tarihli kararıyla kripto paraların ceza hukuku anlamında para olarak değerlendirilebileceğine hükmetmiştir.⁷⁸

C- Malta

Dağıtılmış defter teknolojilerinin düzenlenmesi alanında Malta öncü bir ülke konumundadır. Bu doğrultuda, 20.07.2018 tarihinde yürürlüğe giren bir kanun ile kurulan Malta Dijital İnovasyon Otoritesi bu alanda kanunla kurulmuş ilk düzenleyici otoritedir. Ülkede 01.11.2018 tarihinde ise Malta Sanal Finansal Varlıklar Kanunu (Virtual Financial Assets Law) yürürlüğe girmiştir. Kanunda lisanslama faaliyetlerine ilişkin oldukça kapsamlı düzenlemeler öngörülmesinin ya-

⁷⁶ Bamford, s. 13.

⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. https://www.dfs.ny.gov/apps_and_licensing/virtual_currency_businesses E.T. 16.10.2020.

⁷⁸ Karar için bkz. <https://www.justice.gov/sites/default/files/usao-sdny/legacy/2015/03/25/US%20v.%20Ross%20Ulbricht%20Indictment.pdf> E.T. 24.10.2020.

nında, kanun hükümlerine muhalefetin hapis ve adli para cezaları ile cezalandırılacağıının öngörüldüğü ceza hükümleri de yer almaktadır.⁷⁹

D- Malezya

Malezya’da kripto para piyasalarını düzenleme noktasında birtakım adımlar atılmıştır. Ocak 2019’da ülkedeki finansal piyasa otoritesinin aldığı karara göre kripto para borsaları ancak Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu’ndan alacakları lisans ile faaliyette bulunabilecek ve bu platformların tüm faaliyetleri menkul kıymetler yasasına uygun olarak yürütülmek zorunda olacaktır. Aksi halde borsa işleticilerinin 10 yıla kadar hapis veya 2.4 milyon dolara kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.⁸⁰

E- Çin Halk Cumhuriyeti

Çin Halk Cumhuriyeti, kripto para platformlarını ve kripto para birimlerini genel olarak yasaklamış ancak aynı zamanda devlet olarak kendi kripto para birimini tekel biçiminde oluşturmuştur.

Çin Halk Cumhuriyeti’nin konuya ilişkin getirdiği yeniliklerden de söz etmek gerekir. Ağustos 2017’de ülkenin Zheijang Eyaletindeki Hangzhou şehrinde çevrimiçi bir platformda işlemesi öngörülen ve yalnızca internet ortamında gerçekleşen uyuşmazlıkları çözmekle görevli bir mahkeme kurulmuştur. Mahkemenin Ocak 2018’de üzerinde çalışmaya başladığı ilk davaya ait deliller ise yasal olarak geçerli bir blokzincirden elde edilerek doğrulanmıştır. Pilot uygulama olarak açılan bu internet mahkemesini Pekin ve Guangzhou şehirleri için açılan internet mahkemeleri takip etmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi de 07.09.2018 tarihli bir kararıyla blokzincir teknolojisi ile doğrulanmış delillerin internet mahkemelerinde görülen davalarda bağlayıcı olacağına hükmetmiştir.⁸¹

⁷⁹ Houben/Snyers, s. 82, dn. 418.

⁸⁰ Syed Fadhil Hanafi Syed A Rahman, “Regulating Digital Currency: Taming the Unruly”, Emerging Issues in Islamic Finance Law and Practice in Malaysia (Ed. Umar A. Osani, M. Kabir Hassan, Rusni Hassan), Emerald Publishing, First Edition, 2019, s. 275, 276.

⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://bctr.org/cin-mahkemelerinde-blokcinciri-kullanimi-artiyor-12921/> ve <https://bctr.org/cinde-blockchain-buyuk-duvarin-ardinda-buyuyen-tohum-9236/> E.T. 13.10.2020.

Yine ülkede faaliyet gösteren Tencent adlı çevrimiçi teknoloji şirketi ve Shenzen Ulusal Vergi Bürosu arasında gerçekleştirilen ortaklık anlaşması ile blokzincir teknolojisinden yararlanarak vergi dolandırıcılığı fiillerinin ortaya konulması yönünde bir proje yürütülmektedir.⁸²

F- Avustralya

Hükümet tarafından parlamentoya sunulan ve dijital para birimi borsaları ile takas platformlarını da kara paranın aklanmasının ve terörizmin finansmanının önlenmesi düzenlemelerine dahil eden tasarı, Aralık 2017’de kanunlaşmış ve Nisan 2018’de yürürlüğe girmiştir.

Düzenleme uyarınca dijital paraların çevrimiçi borsa ve takas platformları için, Avustralya İşlem Raporları ve Analiz Merkezi (AUST-RAC) tarafından tutulacak sicile kaydolma zorunluluğunun yanında gerek kara paranın aklanmasına yönelik riskleri azaltmak gerekse müşterilerinin kimliklerini doğrulamak ve belirlemek amacıyla kara paranın aklanmasının ve terörizmin finansmanının önlenmesi programına katılmaları yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca kanunla bu kuruluşlara, belirli kayıtları muhafaza etme ve şüpheli işlemleri bildirme zorunluluğu getirilmiştir.⁸³

Bahsi geçen kanunda dijital para birimleri,

- *Bir değişim ve yatırım aracı veya hesap birimi olarak işleyen,*
 - *Hükümet organları veya onların gözetimi altında tedavüle çıkartılmayan,*
 - *İtibari para birimleri ile değişimi sağlanabilen ve mal ve hizmet alımında kullanılabilen,*
 - *Genel olarak herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın kamuya açık platformlarda işlem gören, veya*
 - *Kara paranın aklanmasının ve terörizmin finansmanının önlenmesi kuralları uyarınca dijital para birimi olarak kabul edilen*
- değerlerin dijital temsili olarak tanımlanmıştır.⁸⁴

⁸² Sujha Sundararajan, “Chinese City to Use Blockchain in Fight Against Tax Evasion”, 25.05.2018, <https://www.coindesk.com/tencent-partners-with-city-authority-to-combat-tax-evasion-with-blockchain> E.T. 13.10.2020.

⁸³ Kelly Buchanan, “Regulation of Cryptocurrencies: Australia”, Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, s. 15, 16.

⁸⁴ Buchanan, s. 15, 16.

G- Belarus

Şubat 2018’de Belarus Merkez Bankası, kripto para platformu yöneticileri ile kripto para borsalarını da kapsayacak şekilde kara paranın aklanmasının önlenmesi kurallarını genişleten düzenlemeler yapmıştır. Düzenlemelere göre kripto para platformları ile kripto para borsaları yöneticileri tıpkı kumarhane işleticileri yahut şans oyunu şirketlerinin yöneticileri gibi kara paranın aklanmasının önlenmesi kuralları çerçevesinde yüksek risk grubunda yer almaktadır.⁸⁵

Mart 2018’de de bakanlar kurulu konuya ilişkin bir açıklama yayımlamış ve kripto para birimleri ile benzeri değerlerin, FATF tavsiye kuralları çerçevesinde kullanılmaları gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁶

H- Kanada

Haziran 2014’te Kara Paranın Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi mevzuatında yapılan değişiklikle sana para birimleri, Bitcoin gibi kripto paraları da kapsayacak şekilde “parasal hizmet işletmeleri” olarak tanımlanmıştır. Kanun kapsamında bu işletmelerin Kanada Finansal Hizmetler ve Raporlar Analiz Merkezi (Fintrac) tarafından tescil edilmeleri, bünyelerinde uyum programları yürütmeleri, kanunca öngörülen kayıtları tutmaları ve saklamaları, şüpheli veya terör bağlantılı işlemleri rapor etmeleri ve müşterilerinin siyasi olarak korumasız olup olmadığına karar vermeleri öngörülmüş olup bu işletmelere, oldukça fazla yükümlülük getirilmiştir. Ayrıca anılan kanunun, Kanada dışında faaliyet gösteren ancak Kanada’da bulunan kişi ve kurumlara doğrudan hizmet sağlayan kripto para platformlarına da uygulanacağı öngörülmüştür. Bahsi geçen kanun, dijital para birimlerine yer verilmesi bakımından, kanun düzeyinde dünyadaki ilk düzenlemedir.⁸⁷

Bunun yanında, Kanada Merkez Bankası tarafından Jasper adı verilen, dağıtılmış defter teknolojisi tabanlı, bankalar arası yüksek mik-

⁸⁵ Nerses Isajanyan, “Regulation of Cryptocurrencies: Belarus”, Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, s. 20.

⁸⁶ Isajanyan, s. 20.

⁸⁷ Tariq Ahmad, “Regulation of Cryptocurrencies: Canada”, Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, s. 27, 28.

tarda ödemelerin yapılabileceği bir ödeme sistemi geliştirilmektedir. Proje, Kanada Merkez Bankası ile özel teknoloji şirketlerinin koordinasyonu ile halen sürdürülmektedir ve proje kapsamında dağıtılmış defter teknolojisinin denenmesi bakımından bir kripto para birimi olan Ethereum'un veri tabanından da yararlanılmaktadır.⁸⁸

I- Japonya

2016 yılında Ödeme Hizmetleri Kanunu değiştirilirken Suçla İlişkili Transferlerin Önlenmesi Kanunu da değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle kripto para takas işletmeleri ve kripto para borsaları da kara paranın aklanmasının önlenmesi düzenlemeleri ile bağlı olan kuruluşlar listesine eklenmişlerdir. Buna göre kripto para borsaları ve takas platformları, kendilerinde hesap açmak isteyen müşterilerin kimlik bilgilerini kontrol etmekle, işlem raporlarını tutmakla ve şüpheli işlemleri ilgili otoritelere bildirmekle yükümlü kılınmıştır.⁸⁹

J- Meksika

Sanal varlıklara ilişkin hizmetler yürütmek, ülke mevzuatında kara paranın aklanması ile ilişkili olabilecek faaliyetler arasında sayılmıştır. Bu kuruluşlar belirli bir miktarın (yaklaşık 2.780 dolar) üzerindeki işlemleri raporlamakla yükümlü tutulmuşlardır. Bunun yanında hizmet sağlayıcı, müşterilerinin kimliklerini ve bazı şartlarda mesleklerini belirlemek, bunları resmi kimlik tespiti yöntemleri ile doğrulamak ve bu belgelerin bir kopyasını nezdinde bulundurmak zorundadır.⁹⁰

K- İsviçre

Genel olarak Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanunu, finansal araçlara uygulanmaktadır. Finansal araçlar ise, üçüncü kişiler için nezdinde hesap bulunduran veya onları yatırım alanında destekleyen ya da malvarlığı değerlerinin profesyonel anlamda transferini

⁸⁸ Ahmad, s. 28, 29.

⁸⁹ Sayuri Umeda, "Regulation of Cryptocurrencies: Japan", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, s. 57.

⁹⁰ Gustavo Guerra, "Regulation of Cryptocurrencies: Mexico", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, s. 64.

gerçekleştiren gerçek veya tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır. 2014 yılında Federal Konsey, İsviçre’de sanal paralar ile profesyonel ticaret ve sanal para ticaret platformları işletme fiillerinin Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Kanununun kapsamında olduğunu dolayısıyla bu tür kişi ve kuruluşların özen yükümlülüğüne tabi olduklarını ifade etmişti. Kanuna göre ise bu özen yükümlülüğü, tarafların kimliklerini doğrulamayı ve işlemlerde lehtar olan tarafın kimliğini belirlemeyi kapsamaktadır. İsviçre Finansal Piyasalar Denetleme Kurumu (FINMA) da kara paranın aklanmasının önlenmesi mevzuatının, kripto paraların itibari paralar ve benzerleri ile değişimini gerçekleştiren kişiler ile dijital cüzdan sağlayıcıları da kapsamına aldığını belirtmiştir.⁹¹

Kurum, Eylül 2017’de E-coin adlı piyasada sahte kripto paralarla işlem yapılmasına imkân tanıyan hizmet sağlayıcıları, yetkisiz oldukları gerekçesiyle kapatmış ve yatırımcılar için sahte kripto para birimlerine karşı dikkatli olunması gerektiği yönünde bir uyarı yayımlamıştır. E-coin’den başka üç farklı platform da şüpheli faaliyetleri sebebiyle uyarı listesine alınmıştır.⁹²

VII- ULUSAL MEVZUAT

20.09.2018 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 108 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile onaylanan ve Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığınca hazırlanan Orta Vadeli Program (2019-2021)’da yer alan, “*Dijital dönüşüm teşvik edilerek yenilikçi projelerin finansmanı için Kitleli Fonlama (Crowdfunding) ve IPO alternatifi olarak ICO (Initial Coin Offering)*”⁹³ gibi modern ve yeni nesil finansman yöntemleri yaygınlaştırılacaktır” ifadeleri ile Türkiye’de ilk defa kripto para piyasaları ile ilişkilendirilebilecek teknoloji ve uygulamaların resmi ve yazılı olarak görünür kılınması önemli bir gelişmedir.⁹⁴ Nitekim ICO, kitle fonunun kripto para versiyonudur ve yeni kripto para birimleri oluşturulurken kullanılan bir fonlama yöntemidir.

⁹¹ Jenny Gesley, “Regulation of Cryptocurrencies: Switzerland”, Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, s. 67, 68.

⁹² Gesley, s. 69, 70.

⁹³ Initial Coin Offering – İlk Dijital Para Arzı

⁹⁴ Orta Vadeli Program metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/09/20180920M2-1.pdf> E.T. 05.10.2020.

Bununla birlikte, 18.07.2019 tarihinde onaylanan 2019 – 2023 yıllarına ilişkin On Birinci Kalkınma Planında⁹⁵, blokzincir tabanlı dijital merkez bankası parasının uygulamaya konulacağı öngörülmüştür. Aynı hedefe, 03.11.2019 tarihinde onaylanan, 2020 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında⁹⁶ da mali piyasalara ilişkin 249.5 numaralı tedbir olarak yer verilmiş ve 2020 yılı için, anlık ödeme sisteminin tasarım ve yazılım geliştirme aşamalarının tamamlanacağı ve test çalışmalarına başlanacağı öngörülmüştür.⁹⁷

Bu alandaki ilk hukuki düzenleme ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından 16.04.2021 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan ve 30.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmeliktir.⁹⁸ Yönetmelik ile ödeme hizmeti sağlayıcılarının ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremeyeceği, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunamayacağı öngörülmüştür.

Söz konusu yönetmelikte, ödeme ve elektronik para kuruluşlarının, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık edemeyeceği de belirlenmiştir.

Yönetmeliğin kripto varlıklara ilişkin Türk mevzuatındaki ilk düzenleyici metin olmasının ötesinde, konu bakımından önem arz eden bir diğer unsur ise kripto varlık tanımının yapılmış ve ilk defa bu varlıkların hukuki çerçevesinin belirlenmiş olmasıdır. Yönetmeliğe göre

⁹⁵ On Birinci Kalkınma Programı metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190723M1-1-1.pdf> E.T. 05.10.2020.

⁹⁶ 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191104M1-1.pdf> E.T. 05.10.2020.

⁹⁷ Bu hedef doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 12.11.2020 tarihli Basın Duyurusu ile FAST (Fonların Anlık ve Sürekli Transferi) olarak isimlendirilen yeni bir ödeme sistemini hizmete açmak üzere hazırlıkların tamamlandığı ve Sistemin 18.12.2020 tarihinden itibaren pilot uygulamasına başlanacağı duyurulmuştur. Açıklamada, ödemeler alanında temel altyapıyı güçlendirecek bu gelişmelerin, yenilikçi finansal teknolojilerin hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesini sağlayarak, dijital ekonomi hedefi doğrultusunda çok önemli katkılarda bulunacağını değerlendirildiği ifade edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2020/DUY2020-67> E.T. 19.11.2020.

⁹⁸ Yönetmelik metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm> E.T. 04.07.2021.

kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları ifade etmektedir.

Görüldüğü üzere kripto varlıklara Türk hukuk sisteminde getirilen bu ilk tanım, bunların ne olduklarından ziyade ne olmadıkları belirlenmiş olup, kripto varlıkların hukuki niteliklerine ilişkin daha kapsamlı ve kesin bir belirleme yapılana dek bu husustaki tartışmaları bir süreliğine nihayete erdirecek bir düzenleme getirilmiştir.

Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden hemen sonra 01.05.2021 tarihli ve 31471 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu tarafından çıkarılan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik⁹⁹ ile kripto varlık hizmet sağlayıcıları aynı tarih itibarıyla MASAK yükümlülüklerine tabi hale gelmiştir. 04.05.2021 tarihinde de Kurumun internet sitesinde Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar başlıklı oldukça ayrıntılı bir rehber¹⁰⁰ yayımlanmıştır.

Aşağıda çalışma konusuyla ilişkili olabilecek mevzuat hükümlerine değinilecek ve regülasyonun hangi mevzuat kapsamında yapılmasının daha faydalı olabileceği tartışılacaktır. Kripto para birimlerinin genel itibarıyla düzenlenebilecekleri halihazırda yürürlükte olan mevzuat, ihtimaller dahilinde ele alınacak yalnızca ceza hükümleri bakımından bir değerlendirme yapılmayacaktır. Bununla birlikte, tamamen bu hususa özgülenmiş yeni bir düzenleme yapılmasının da ihtimal dahilinde olduğu ve hatta daha sağlıklı olabileceği de değerlendirilmektedir.

⁹⁹ Yönetmelik için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/05/20210501-5.pdf> E.T. 04.07.2021.

¹⁰⁰ Rehber için bkz. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf> E.T. 04.07.2021.

A- 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun

Yürürlükteki düzenlemelere bakıldığında ileride kripto paraların kanuni bir zemine oturtulması düşünülecek ve bu kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin mevzuatta olmayacak ise bunun yeri, 20.06.2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun olabilecektir. Kanun ile, ödeme sistemlerinin kurulma ve işletilme aşamalarında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na kilit yetki ve görevler öngörülmüştür. Dünyadaki örneklerle bakıldığında genel olarak en önemli ödeme sistemleri, ülkelerin merkez bankaları tarafından kurulup işletilmektedir. Türkiye'de de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından 1992 yılında kurulan EFT ile 2000 yılında kurulan EMKT sistemleri, bunların yanında başka sistemler de kullanımda olsa da, Türkiye'nin temel ödeme sistemleri olarak değerlendirilebilir. 18.12.2020 itibarıyla pilot uygulamasına başlanmış ve 8.01.2021 itibarıyla kullanıma açılmış olan FAST sisteminin de kısa bir zaman içerisinde tüm finansal kuruluşları kapsayacak şekilde yaygınlaşması hedeflenmektedir. 29.01.2021 itibarıyla sistemde kayıtlı kullanıcı sayısı 5.3 milyona ulaşmıştır.¹⁰¹ Belirtmek gerekir ki 6493 sayılı Kanun uyarınca kurulan ödeme sistemlerinin gözetimi görevi de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na verilmiştir.

Son olarak, 22.11.2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7192 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁰² ile 6493 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerle Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun ödeme kuruluşları üzerindeki yetkilerinin tamamı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na devredilmiştir. Dolayısıyla 01.01.2020 tarihinden itibaren 6493 sayılı Kanun ile öngörülen düzenleme ve denetim yetkilerinin tümünün Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nda olduğu söylenebilecektir.

¹⁰¹ Basın duyurusu için bkz. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2021/DUY2021-06 E.T. 24.04.2021>.

¹⁰² Kanun metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191122-2.htm E.T. 27.10.2020>.

Türk hukukunda herhangi bir kanunda kripto paraların tanımı bulunmamaktadır. Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelikte kripto varlık tanımı yapılmış ise de konu, yönetmelik derecesinde ele alınamayacak denli önem arz etmekte olup mutlaka bir kanun ile de ilgili tanımın ve konunun diğer detaylarının ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Kripto paralar, halk arasında sıklıkla elektronik para olarak adlandırılmaktaysa da esasen elektronik paralar 6493 sayılı Kanun ile düzenlenmekte olup, kripto paralardan çok farklı bir yapıyı haizdir.

Kanunun 3. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde elektronik para, elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer olarak tanımlanmıştır. Hemen ardından gelen (d) bendinde ise elektronik para kuruluşu, 6493 sayılı Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişi olarak öngörülmüştür.

Görüldüğü üzere, elektronik paralar tamamen kanuni zemine oturtulmuş ödeme araçlarıdır. 6493 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ikinci fıkrasında öngörüldüğü üzere yalnızca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan alacağı izinle faaliyette bulunabilen elektronik para kuruluşları, elektronik para ihraç edebileceklerdir.

AB'de kripto paralara ilişkin düzenlemelerin neden ödeme sistemleri mevzuatına yapılmasının tercih edilmediği önceki başlıklarda ifade edilmişti. Almanya'da da önceden, kripto paraların ödeme aracı olarak kabul edilmesi yönünde bir eğilim vardı ancak Alman Mali Gözetim Kurumu'nun, kendisinden izin almaksızın Bitcoin ticareti yapan bir kişiye ceza vermesi şeklindeki olaya ilişkin yargı sürecinde istinaf mahkemesi, kripto paraların ödeme aracı olarak değerlendirilemeyeceklerini bunun yerine farklı bir finansal araç veya muhasebe birimi olarak nitelendirilebileceklerini zira ödeme araçlarının güvenilir ve tanınır olması gerektiğini ifade etti.¹⁰³ Gerçekten de yeri geldiğinde günde %157 kâr edebilen ve değerinde bu denli keskin iniş çıkışlar ola-

¹⁰³ Murat Serçemeli, "Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi", Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, S. 639, 2018, s. 55.

bilen bir varlık türünün, ödeme aracı olarak değerlendirilmesinden ise yatırım aracı olarak ele alınması uygun olabilecektir.

B- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

Kripto paralara ilişkin olarak öncelikle Türk Ceza Kanunu'nun 282. maddesinde düzenlenmekte olan, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu gündeme gelecektir. Bu suçun üç aşaması vardır. İlk aşama olan yerleştirme aşamasında para, finansal siteme sokulur. İkinci aşama olan ayrıştırma aşamasında, paranın yasal olmayan kaynağından uzaklaştırılması yer alır. Son aşama ise bütünleştirme aşamasıdır ve aklanan paraya yasal bir kaynak görüntüsü verilmesinden ibarettir. Her bir aşamanın farklı fiillerle gerçekleştirilmesine gerek yoktur, tek bir fiille de aşamalardan ikisi veya her biri gerçekleştirilebilir.¹⁰⁴

Suçtan elde edilen bir miktar nakit para düşünüldüğünde, bu nakit para ile internet üzerinden genel olarak elektronik para kuruluşları tarafından satılan çevrimiçi ve hazır kartlardan alınabilir. Bu elektronik para yüklü hazır kartlarla da kripto para platformlarından kripto para alınabilmesi mümkündür. Bir kripto para birimini diğer kripto para birimlerine dönüştürmek ya da kripto paraların transferini yapmak da mümkündür. Elbette bu transfer çevrimiçi platformlarda olacağından sınır ötesi bir kullanıcıya da göndermek mümkün olacaktır. Daha sonra bu kripto paraların tekrar elektronik paraya çevrilip herhangi bir ATM'den çekilmesi halinde suçtan elde edilen nakit paranın döngüsü yasal bir kaynak görüntüsü verilerek sonlanmış olacaktır.

Bu doğrultuda, suçtan kaynaklanan bir malvarlığı değerinin kripto para birimlerine çevrildiği ve suçun aşamaları düşünüldüğünde kripto para birimlerinin suçun konusunu oluşturabileceği daha doğrusu suçtan elde edilen eşya niteliğinde olduğu söylenebilecektir.

Kripto paraların ceza hukuku anlamında sahtecilik fiillerine konu olup olamayacakları da ele alınmalıdır. Parada sahtecilik suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 197. maddesinde düzenlenmektedir. Ancak suçun konusu, memlekette veya yabancı ülkelerde kanunen tedavülde bulu-

¹⁰⁴ İzzet Özgenc, Suç Örgütleri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 129 vd.

nan paranın sahte olarak üretilmesi, ülkeye sokulması, nakledilmesi, muhafaza edilmesi veya tedavüle koyulması şeklindedir.¹⁰⁵

Kripto paralar ise ne devletler tarafından üretilmekte ne de herhangi bir ülkede tedavülde bulunmaktadırlar. Kanunun 198. maddesinde ise paraya eşit sayılan değerler belirtilmektedir. Bunlar, devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile milli ziynet altınları olarak öngörülmüşlerdir. Görüldüğü üzere düzenlemenin bu haliyle kripto para birimleri ne para ne de paraya eşit sayılan değerlerden sayılamayacaktır ve dolayısıyla sahtecilik fiillerine konu olamayacaklardır.¹⁰⁶

Sistemin bilişim ortamında işlediği göz önünde bulundurulduğunda elbette bilişim suçlarına da değinmek gerekir. Özellikle kripto paraların muhafaza edildiği dijital cüzdanların hacklenmesi gibi durumlarda, Türk Ceza Kanunu'nun 244. maddesinde düzenlenen *Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme* suçu gündeme gelecektir.

Yine, sahte mail ve mesajlar ya da fidye yazılımlarla kripto paraları ele geçirmek amacıyla veya kripto paralar kullanılarak işlenen bilişim suçlarında, kanunun 245/A maddesinde düzenlenen yasak cihaz veya programlara ilişkin hüküm uygulama alanı bulacaktır.

Ayrıca kripto paraların ceza hukuku ile ilişkisine değinilirken kripto paralar aracılığıyla işlenmesi kolaylaşan yukarıda değinilen suçların yanında faillerin, kullanıcıların kripto para cüzdanlarının şifrelerini ve dolayısıyla cüzdandaki değerleri ele geçirmek amacıyla yağma suçuna vücut verebilecek nitelikteki fiilleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Kripto para hırsızlıklarının çok büyük bir bölümü siber saldırılar vası-

¹⁰⁵ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, 7. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara 2013, s. 206 vd.

¹⁰⁶ Erem, kanunen para olarak tedavül edilen şeylerin himayeden faydalanacağını, ortada para olmadıkça onun taklidinden de bahsedilemeyeceğini, bir şeyin sadece fiilen para gibi değişim aracı olmasının, hatta bu yolda bir örf ve âdet bulunmasının yeterli olmayacağını belirtmektedir. Bkz. Faruk Erem, "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler", *AÜHFD.*, C. 18, S. 1, 1961, s. 107; Turanboy'a göre de kripto paranın, "para" olarak değerlendirilemeyeceği ifade edilmekle birlikte böyle bir hukuki belirleme yapılsa parada sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilecekleri ifade edilmektedir. Bkz. Turanboy, s. 58.

tasıyla gerçekleştiriliyor olsa da, fiziken gerçekleşen bu tip olaylar da kripto para kullanımının yaygınlaşması ile doğru orantılı olarak dünya genelinde yaygınlaşmıştır. Bu olaylarda genellikle yüklü miktarda kripto parası bulunan kişiler hedef olarak seçilmekte, kişinin daha sonra cebir, tehdit veya hile ile sanal cüzdanına giriş yapması sağlanmakta, mağdurun cüzdandaki malvarlığı değerleri yine aynı yollarla sistemdeki başka bir hesaba aktarılmaktadır. İşlemi mağdur gerçekleştirmiş gibi görünse de anonimlik nedeniyle arkasındaki kişileri tespit etmek mümkün değildir.¹⁰⁷

Yargıtay'ın konu özelinde henüz herhangi bir kararı olmamakla birlikte ceza hukuku anlamında kripto varlıkların ne şekilde değerlendirilebileceğine yönelik olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 17.11.2009 tarihli ve E. 2009/11-193 - K. 2009/268 sayılı kararı önemlidir.¹⁰⁸ Kararda genel olarak fiilin, sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçuna mı yoksa hırsızlık suçunun bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenen nitelikli haline mi vücut vereceği tartışılmıştır.

Olayda sanıkların, daha önceden haksız bir şekilde ele geçirdikleri katılan firmanın internet bankacılık şifresini kullanmak suretiyle, banka şubesindeki hesabından 10.750 YTL'yi, kendi adlarına açtırdıkları hesaba havale edip, aynı gün banka şubesinden çekmeleri söz konusudur. Yüksek Mahkeme, sanıkların fiilinin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendinde düzenlenmiş bulunan "*bilişim sistemi kullanılmak suretiyle hırsızlık*" suçunu oluşturacağına hükmetmiştir. Kararda, sanıkların kastının, katılan firmanın banka hesabında bulunan, taşınır nitelikteki parayı bilişim sistemini kullanmak suretiyle kendi banka hesaplarına geçirmeye, katılanın rızasına aykırı olarak malvarlığında azalmaya neden olmaya; başka bir anlatımla var olan veriyi başka bir yere göndermekten ziyade, bu verinin temsil ettiği parayı alarak mal edinmeye yönelik olduğu ifade edilmiştir.

Karşı oyda ise parayı ifade eden verinin, taşınır mal olarak değerlendirilmesinin ve dolayısıyla somut olayda hırsızlık suçundan hü-

¹⁰⁷ Aksoy Retornaz, s. 291 vd.

¹⁰⁸ Karar için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=cgk-2009-11-193.htm&kw=`2009/11`#fm E.T. 23.10.2020>.

küm kurulmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Gerçekten de Türk Ceza Kanunu'nun herhangi bir maddesinde "veri" taşınabilir bir mal olarak tanımlanmamaktadır. Veri, taşınabilir bir mal olarak değerlendirilemeyeceğinden, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile kıyas yasağı gereği somut olayda Türk Ceza Kanunu'nun 244. maddesindeki suçun işlendiğinin kabul edilmesi gerektiği savunulmuştur. Yine karşı oyda, bilişim sisteminin kullanılması durumunda, üzerinde icra hareketi gerçekleştirilen her şeyin "veri" olarak nitelendirilmesi gerektiği belirtilmiş, verilerin ise hırsızlık suçu bakımından enerji kavramı gibi ayrıca tanımlanmamış olduklarından bu suçun konusunu oluşturmalarının mümkün olmayacağı ifade edilmiştir.

Gerçekten de Türk Ceza Kanunu'nda veriyi taşınabilir mal olarak tanımlayan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bu kararı, ileride yapılabilecek düzenlemeler ile Yargıtay'ın kripto paraları nasıl değerlendirebileceğini görmek bakımından yol gösterici olabilir. Yüksek Mahkeme, kripto para birimleri ile ilgili olarak önüne gelebilecek bir olayda, kripto paraları da "verinin temsil ettiği para" olarak tanımlayabilecek ve taşınır bir eşya gibi ele alabilecektir. Bununla birlikte hırsızlık suçunun nitelikli hallerine bir ekleme yapılarak "veri" veya doğrudan "sanal/kripto para birimleri" için özel bir düzenleme yapılması da gündeme gelebilecektir.

C- 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun

07.02.2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'un *Tanımlar* başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan fon tanımı konu bakımından önem arz etmektedir. Kanunda fon, para veya değeri para ile temsil edilebilen taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi her türlü mal, hak, alacak ile bunları temsil eden her türlü belge olarak tanımlanmıştır. Her tür kripto para biriminin bu tanım kapsamında değerlendirilebileceği açıktır.

Kanunun 4. maddesinde de 3. maddede belirtilen fon sağlanması veya toplanması yasak fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fiille ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütle-

rine fon sağlayan veya toplayan kişinin, fiilinin, daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı öngörülmüştür.

D- 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun

Konuya ilişkin oldukça önemli düzenlemeleri içeren kanunlardan birisi de 5549 sayılı Kanun'dur. Örneğin kanunda, yükümlülerin, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde, işlem yapmadan önce işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek zorunda olduğu öngörülmüştür.

Ayrıca şüpheli işlem bildirimi de bu kanunda düzenlenmektedir. Buna göre yükümlüler, nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemleri MASAK'a bildirilmekle yükümlü kılınmıştır.

Kanuna göre yükümlüleri belirlemeye ise Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir. Kripto para borsaları ve takas platformlarının yükümlü kuruluşlar arasında belirlenmelerini takiben, bu gibi platformlarda işlenebilecek suçlar bakımından kimlik tespiti, bilgi-belge verme ve düzenli gözetimi içeren oldukça etkin bir denetim mekanizması işletilebilecektir. Ülke örneklerinde de açıklandığı üzere uluslararası alanda, kripto paralara ilişkin kuruluşları kara paranın aklanmasının önlenmesi mevzuatlarında düzenlemek yönünde bir eğilim mevcuttur. Türk hukukunda da bu yol benimsenerek, bu kuruluşların 5549 sayılı Kanun anlamında yükümlü olarak belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

VIII-TÜRKİYE'DEKİ FİNANSAL KURULUŞLARIN KONUYA YAKLAŞIMI

A- Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi tarafından Aralık 2016'da *Kripto-Para Bitcoin* başlıklı bir rapor yayımlanmıştır. Raporda, Türkiye'de faaliyet gösteren bir Bitcoin borsasının henüz kurulmamış

olduğu ifade edilerek bunu düzenleyen bir mevzuat oluşturulabileceği önerisinde bulunulmuştur.¹⁰⁹

Kurul ayrıca, 27.09.2018 tarihli ve 2018/42 sayılı Bültende¹¹⁰, 27.09.2018 tarih ve 47/1102 sayılı karar uyarınca yapılan duyuru ile, kripto para satışı veya token satışı olarak da bilinen genellikle blok-zinciri teknolojisi kullanarak para toplamaya yönelik uygulamaların birçoğunun, kurulun düzenleme ve gözetim alanı dışında kaldığını, dijital varlık satıcılarının, belirli (bir proje veya şirketi finanse etmek gibi) ya da çoğu zaman belirsiz vaatlerle dijital varlık satışı gerçekleştirdiklerini, söz konusu dijital varlıkların itibari para ile alınabileceği gibi Bitcoin ve Ether gibi kripto paralar kullanılarak da alınabilmekte olduğunu, tasarım açısından çok farklı türlere ayrılabilmeyle beraber dijital varlıkların genellikle bir şirketteki payı, bir hizmete erişim hakkını, gerçek hayattaki bir varlığı, ürün veya hizmete ilişkin kullanım hakkını temsil ettiğini ifade etmiştir.

Aynı duyuruda, ICO'ların çok yüksek riskli ve spekülatif yatırımlar oldukları, bu sebeple, dijital varlık almayı düşünen yatırımcıların kripto paralara benzer şekilde satın alınan tokenların değerinde de aşırı oynaklık görülebilmesi gibi risklerin bilincinde olmalarının ve alınacak dijital varlık karşılığında ne vaat edildiğini detaylı incelemelerinin gerektiği belirtilmiş, kitle fonlaması adı altında gerçekleştirilmesi muhtemel kripto varlık satışlarına yatırımcılarca itibar edilmemesi uyarısında bulunulmuştur.

Yine 27.09.2018 tarihli bültende, www.sikke.com.tr uzantılı internet sitesi üzerinden ve Sikke Yazılım A.Ş. tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde incelenmesi sonucunda, Sermaye Piyasası Kanunu ve Kurulu adres gösterilmek suretiyle yasal olduğu izlenimi verilen ve yüksek oranlı kazanç sağlanacağı vaat edilmek suretiyle satılan kripto para karşılığı toplanan nakdin şirket ortaklarının kişisel ihtiyaçları ve/veya şirket tefrişatı için kullanılması olayında, şirket ortakları hakkında nitelikli dolandırıcılıktan suç duyurusunda bulunulmasına karar verildiği açıklanmıştır.

¹⁰⁹ Bkz. Çarkacıoğlu, s. 67.

¹¹⁰ Bülten için bkz. <https://www.spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2018&no=42> E.T. 18.10.2020.

SPK, kripto para birimlerini Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında menkul kıymet olarak tanımlamamaktadır. Ancak diğer finansal otoriteler ile karşılaştırıldığında, yeni ve özel bir kurum kurulmayacaksa, kripto para platformlarının Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması da düşünülebilecektir.

Sermaye Piyasası Kurulu, kripto paraları menkul kıymet olarak değerlendiren, kanunun 3. maddesinin birinci fıkrasının (§) bendinde, menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dahil olmak üzere kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları şeklinde tanımlı yapılan sermaye piyasası araçları içerisinde olduğunu belirleyebilir. Ancak Avrupa Birliği'nde tartışılan benzer kaygılarla, kurul tarafından kripto para birimlerinin diğer sermaye piyasası araçları içinde mütalaa edilmesi esasen bu kanala para teşviki anlamına da gelebilecektir. Geleneksel sermaye piyasası araçları çok kolay vergilendirilip izlenebilirken kripto paralar bakımından böyle bir durum söz konusu olmayacağından, böyle bir tanımlamanın yapılmaması anlaşılabılır.

Öte yandan kripto paraların geleneksel sermaye araçlarına benzedikleri söylenebilecektir. En başta, varlığın fiyat değişimlerinin şeffaf olarak takip edilmesi mümkün değildir. Bu sebeple kripto paraların gelecekte ABD'de olduğu gibi emtia olarak tanımlanması yönünde bir eğilim de öne çıkabilecektir.

B- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 25.11.2013 tarihli ve 2013/32 sayılı açıklaması ile de herhangi bir resmi ya da özel kuruluş tarafından ihraç edilmeyen ve karşılığı için güvence verilmeyen bir sanal para birimi olarak tanımlanan Bitcoin'in mevcut yapısı ve işleyişi itibarıyla 6493 sayılı Kanun kapsamında elektronik para olarak değerlendirilemeyeceğini ve bu nedenle anılan kanun uyarınca denetim ve gözetiminin de mümkün olmadığını ifade etmiştir.¹¹¹

¹¹¹ Basın Açıklaması için bkz. https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0512_01.pdf E.T. 22.10.2020.

Aynı açıklama ile kurum, Bitcoin'in yapısı itibarıyla yasadışı faaliyetlerde kullanılmaya, operasyonel hatalara ve yetki sahibi dışındakilerin usulsüz kullanımına açık olduğunu belirterek olası riskleri kamuoyunun bilgisine sunmuştur.

C- Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından yayımlanan ve en son 12.04.2019 tarihinde güncellenen Bankalara İlişkin Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi'nde¹¹², bankacılık işlemlerine ilişkin şüpheli işlem tipleri arasında, *"Müşteri hesaplarından kripto para alımı amacıyla yurtiçi ve yurtdışı kripto para borsalarına ya da gerçek veya tüzel kişi hesaplarına müşteri profiline uymayacak sıklık ve tutarda para transferi yapılması"* ve *"Kaynağı bilinmeyen veya şahsın mali profili ile uygun olmayan şekilde yapıldığından şüphelenilen kripto para satımı sonucunda müşteri hesaplarına transfer gelmesi"* de sayılmaktadır.

Esasen anılan tiplere bakıldığında, müşteri profili ile uyumlu olan yurtiçi ve yurtdışı kripto para borsalarına yapılan para transferleri ile kaynağı bilinen/müşteri profili ile uyumlu kripto para satımı sonucu gelen transferlerin şüpheli işlem sayılmadığı ve dolayısıyla MASAK tarafından meşru zeminde görüldüğü söylenebilecektir.

Yine de MASAK'a göre kripto paralar, kara paranın aklanmasında en çok kullanılan araçlardan birisidir. 5549 sayılı Kanun'da konuya ilişkin bir düzenleme yapılması halinde MASAK, Türkiye'de kripto para alanını denetleyen başat aktör konumunda olacaktır.

30.05.2020 tarihinde MASAK Başkanı tarafından yapılan açıklamada, pandemi sürecinde yurt dışına gönderilmek istenen 100 milyon liraya yakın kripto paranın tespit edildiği ve bu tutarın yüzde 40'ının tek bir şirket grubuna ait olduğu, bu grubun hesaplarına bloke konulduğu ve inceleme başlatıldığı, kripto para konusunda az işlem bildirimini gönderenlere ilişkin yükümlülük denetimi yapılacağı belirtilmiştir.¹¹³

¹¹² Rehber için bkz. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/MSK-RHB-ŞİB-001-1.4.pdf> E.T. 22.10.2020.

¹¹³ Haber için bkz. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202005301042151756-masak-yurt-disina-gonderilmek-istenen-100-milyon-liraya-yakin-kripto-parayi->

Son olarak 01.05.2021 tarihinde yürürlüğe giren Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile birlikte kripto varlık hizmet sağlayıcılar da yükümlü kuruluşlar arasına girmiştir. Böylelikle Türkiye’de de çoğu ülke uygulamasında olduğu gibi hizmet sağlayıcıların regülasyon alanına alınmalarına dair önemli bir adım atılmıştır.

04.05.2021 tarihinde MASAK’ın internet sitesinde Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları için yayımlanan rehberde hizmet sağlayıcılar için müşterinin tanınması, şüpheli işlem bildirimi, bilgi ve belge verme ve muhafaza gibi bir dizi temel yükümlülük belirlenmiştir. Ancak kripto varlık hizmet sağlayıcısı tanımından kaynaklı olarak kripto para ekosistemindeki bazı kuruluşlar kapsam dışı bırakıldığı için rehberin FATF rehberleriyle bu aşamada tam olarak uyum gösterdiği söylenecektir. Rehberde esasen diğer yükümlüler için yapılan açıklamalara koşut ifadeler yer almaktadır. Dolayısıyla ilerleyen zamanlarda kripto varlık hizmet sağlayıcılara özgü ve yeni uygulamaların gündeme geldikçe rehberin de güncellenmesi beklenebilecektir.

D- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

16.04.2021 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan ve 30.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmasına Dair Yönetmeliğe ilişkin olarak TCMB tarafından yapılan 16.04.2021 tarihli basın duyurusunda, kripto varlıkların herhangi bir düzenleme ve denetim mekanizmasına tabi olmaması, merkezi bir muhatabın bulunmaması, piyasa değerlerinin aşırı oynaklık göstermesi, anonim yapıları nedeniyle yasadışı faaliyetlerde kullanılabilmesi, cüzdanların çalınabilmesi veya sahiplerinin bilgileri dışında usulsüz olarak kullanılabilmesi ile işlemlerin geri dönülemez nitelikte olması gibi nedenlerle ilgili taraflar açısından önemli riskler barındırmakta olduğu belirtilmiştir.

Aynı duyuruda, son dönemde söz konusu varlıkların ödemeler alanında kullanılmasına ilişkin çeşitli girişimlerin oluşmaya başladığının gözlemlendiği, bu varlıkların ödemelerde kullanılmasının, yukarıda bahsedilen sebeplerle işlemin tarafları açısından telafisi mümkün ol-

mayan mağduriyetler yaratma ihtimali bulunduğu ve bu alanda mevcutta kullanılan yöntem ve araçlara karşı güven zaafiyeti meydana getirebilecek unsurlar içerdiğinin değerlendirildiği ifade edilmiştir.¹¹⁴

SONUÇ

Kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanına karşı mücadele, kripto paraların yaygınlaşmasından çok önce de uluslararası toplumun önceliklerindendi ve bu suçlarla mücadelenin, doğası gereği ancak uluslararası düzeyde yapılacak düzenlemelerle mümkün olacağı, ulusal düzeyde yapılan düzenlemelerin yeterli olmayacağı kabul görmüştü.

Kripto para piyasaları ulusal veya uluslararası alanda teşvik edilmek istenirse vergi muafiyeti sağlanması gibi yöntemler elbette düşünülebilecektir ancak bunun için öncelikle anonimlik perdesi aralanmalıdır. Bunun gibi, kripto paralar bakımından malvarlığının dondurulması veya müsadere gibi tedbirler de aynı sebeplerle uygulama alanı bulamamaktadır. Kripto paralar, yasalarla belirlenen malvarlığı tanımının kapsamına dahil edilebilse dahi bu tip tedbirlerin uygulanabilmesi için öncelikle bir şüphelinin yahut failin mülkiyetinde olduklarının kanıtlanabilmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla sorunun düğüm noktası, yasadışı işlemleri belirleyebilmek adına kripto para işlemlerinin anonimliğinin nasıl kaldırılacağı yahut yumuşatılacağıdır.

Kriptolama yönteminin esasen, vatandaşları ve işletmeleri bilgi teknolojileri kullanılarak yapılacak hackleme, kimlik ve kişisel veri hırsızlığı, dolandırıcılık veya gizli bilgilerin açıklanması gibi suiistimallere karşı koruyan bir yönü de vardır. Ancak bu yöntem elbette faillerin, özellikle kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı suçlarını işlemeleri ve bu suçları soruşturmakla görevli otoritelerin işlerini güçleştirmek bakımından oldukça işine yaramaktadır.

Dolayısıyla güçlü bir kriptolama yönteminin bir taraftan kullanıcılara sağladığı siber güvenlik, bilgi güvenliği ve gizlilik imkanları korunurken diğer yandan gerektiğinde ceza soruşturmalarında yetkili ma-

¹¹⁴ Basın duyurusu için bkz. [://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2021/DUY2021-17 E.T. 24.04.2021](https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2021/DUY2021-17%20E.T.%2024.04.2021).

kamların uygun tedbirleri alabilmelerini de sağlayacak şekilde hukuki bir çerçeveye oturtulması gerekmektedir. Teknolojinin zararlı amaçlarla kullanılması önlenirken, bu tip teknolojik yeniliklerin ilerlemesi de gözetilmelidir. Önceden de değinildiği üzere blokzincir teknolojisi meşru, kurumsal ve sosyal bir zemindir ve henüz gelişme aşamasındayken kripto para suçları ile mücadele amacıyla bu teknolojinin kullanımı orantısız bir biçimde kısıtlanmamalıdır. Zira örneğin dijital fidye yazılımlarına karşı bu teknolojinin kullanılması yönünde oldukça yararlı ve ileride kripto paralar aracılığıyla işlenen suçlarla mücadele bakımından da kullanılabilecek çalışmalar yapılmaktadır. Dolayısıyla kripto paraların, bu teknolojinin kullanım alanlarından yalnızca bir tanesi olduğu unutulmamalıdır.

Özünde blokzincir teknolojisi, verileri merkezsizleştirilmiş bir ağda saklamayı öngördüğünden veri sahibi ile veri arasındaki bağlantıyı kurmak zorlaşmaktadır. Ancak verilerin sayısız kullanıcı nezdinde tutuluyor olması, dijital fidye yazılımları kullanacak olan faillerin işlerini de zorlaştırmaktadır. Sayısız kopyası olan bir verinin fidye amacıyla tutulması kolay değildir. Yine merkezsizleştirilmiş bir sisteme, internet korsanları tarafından yapılacak bir saldırı, sistemin tüm kullanıcıları tarafından görülüp bertaraf edilebilecek olduğundan da risklidir.

Bu alanda halihazırda yapılmış ve taslak aşamasında olan düzenlemelerden uluslararası bir düzenleme yapılması için de faydalanılabileceği unutulmamalıdır.

Önceden de değinildiği üzere, kripto paraların oluşturabileceği zararlı etkileri ulusal çapta düzenlemelerle bir noktaya kadar engellemek mümkün olsa da gerek kripto paraların gerek bunların aracılığıyla işlenebilecek vergi kaçakçılığı, kara paranın aklanması ve terörizmin finansmanı suçları doğaları gereği sınır ötesi bir yapıda olduklarından kökten ve kapsamlı bir çözüm ancak uluslararası otoritelerin uzlaşması ile mümkün olabilecektir.

Sonuç olarak tüm bu açıklamalar ışığında düşünüldüğünde; Ceza hukuku, kripto para piyasalarına müdahale etmeli midir? Yanıt olumlu ise; Yürürlükteki ceza hükümleri yeterli midir yoksa ayrıca bir düzenlemeye gerek olacak mıdır? Unutulmamalıdır ki ceza hukukunun son çare olması ilkesi gereği eğer idari düzenlemelerle kripto para ala-

nı kontrol altına alınabilirse, kripto paralar aracılığıyla işlenen suçlar bakımından ayrıca ceza hükümlerinin ihdas edilmesine de gerek kalmayacaktır.

Kripto para piyasalarını düzenleyecek birtakım ceza hükümleri öngörülmesi yahut yürürlükteki hükümlerin uygulama alanlarının kripto paralar ile gerçekleştirilen işlemleri de kapsayacak hale getirilmesi öncelikle istikrar ve güven getirecek ve kripto paraların kullanımını yaygınlaştıracaktır. Bununla birlikte bu alanın ceza hukukunun kapsamına alınması, faillerin kuvvetle muhtemel anonimlik perdesi ile gizlenecekleri düşünüldüğünde çok da kolay olmayacaktır. Zira yine cezaların şahsiliği ilkesi gereği, failin kimliğinin net olarak ortaya konulabilmesi şarttır. Kripto para piyasalarına ilişkin yapılacak cezai düzenlemelerin uluslararası boyutta olması, bu sorunu bir nebze hafifletebilecektir.

Türk Ceza Hukuku sistemi bakımından kripto paralar aracılığıyla işlenecek suçların, klasik suç tipleri ile cezalandırılıp cezalandırılmayacağı öğreti ve kanun koyucu tarafından ortaya konulmalıdır. Bunun için de öncelikle kripto paraların nitelikleri tespit edilmelidir. Ekonomik yarar sağlayan, devredilebilir ve gayrimaddi bir malvarlığı değerini haiz oldukları daha tartışmasız olsa da bu varlıklar ceza hukuku anlamında “para” ile eşdeğer değerlendirilebilecekler midir? Zira ülke parası yahut yabancı para olarak değerlendirilemeyecekleri açıktır. Üzerlerinde tam manasıyla bir hak sahipliği kurulabildiği de söylenemeyecektir. Malvarlığı değeri olarak düşünülebilirler dahi maddi varlıkları olmadığından klasik malvarlığına karşı suçların konusunu oluşturabilecekler midir?

Ceza hukuku alanında bahsi geçen sorulara cevap verilirken, önceki bölümlerde değinilen ülke uygulamalarından faydalanılabilecektir. Zira, son beş yıllık süreçte devletlerin konuya ilişkin aldıkları tedbirler ve düzenleme bakımından izledikleri yollarda ortak noktalar çoktur. Bunlardan en önemlisi, kripto para piyasalarının bir şekilde ülkelerin kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin mevzuatlarına yükümlü hale getirilmesidir.

Bunun yöntemi ve yükümlülüğün kapsamı değişse dahi, ülkemiz için de bu bir zorunluluktur. Nitekim 30.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönet-

melik ve 01.05.2021 tarihinden itibaren kripto varlık hizmet sağlayıcılarının MASAK yükümlüsü olarak belirlenmesi bu hususta atılmış başlangıç adımları olmakla birlikte son olmayacağı, ilgili otoritelerce yapılacak benzeri düzenlemelerin önümüzdeki dönemde gündemde olacağı söylenebilir. Bu sürecin, özellikle Türk kripto para borsalarına ilişkin yaşanan ve konunun ceza hukuku boyutuna da önem verilmesi gerekliliğini gösteren son olumsuz gelişmelerle hız kazanacağı tespiti de yapılabilecektir.

Konunun, sermaye piyasası veya ödeme sistemlerine ilişkin mevzuatlarda düzenlenip düzenlenmemesi ise piyasa düzenleyici otoritelerin ve kanun koyucunun takdirindedir. Zira böyle bir durumun piyasalara ve hukuk düzenine getireceği olumlu ve olumsuz bir dizi etki olacaktır.

Bütün bunlardan bağımsız olarak blokzincir teknolojisinin suçla mücadele bakımından bir araç olarak kullanılabileceği de unutulmamalıdır. Örneğin finansal kuruluşlar arasında kullanılacak kapalı bir blokzincir sistemi vasıtasıyla, gerçekleştirilen şüpheli işlemlerde söz gelimi bir bankanın verdiği uygunluk raporu diğerleri tarafından da eşzamanlı olarak görülebilecektir ve hatta onaylanması sağlanabilecektir. Böylece aynı kişilerin diğer bankalar nezdinde gerçekleştirecekleri işlemlerde bu rapor, sistemdeki tüm kuruluşlarca kullanılabilir ya da uygunluk raporu, ağdaki tek bir kullanıcı tarafından onaylanmaz ise, tanzim edilmemiş sayılacaktır. Böylece hem kurumlar arası iş birliği geliştirilmiş olacak hem de zamandan, emekten ve kayıt için yapılması gerekli ek işlemlerden tasarruf edilecektir. Hatta böyle bir sistemin uluslararası ödeme işlemleri bakımından da işletilmesi gelecekte düşünülebilecektir.

Kaynakça

Kitaplar

- Bamford Colin, Principles of International Financial Law, Second Edition, Oxford University Press, London 2015.
- Hafizoğulları Zeki/ Özen, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2018.
- Özgenç İzzet, Suç Örgütleri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

Say Cem, 5 Soruda Blokzinciri, Bankalararası Kart Merkezi, Ed. Gizem Güneş Erbil, İncekara Matbaacılık, İstanbul 2019.

Toroslu Nevzat, Ceza Hukuku Özel Kısım, 7. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara 2013.

Makaleler

Ahmad Tariq, "Regulation of Cryptocurrencies: Canada", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, ss. 25 – 29.

Akdemir Altunbaşak Tuğçe, "Blok Zincir (Blokchain) Teknolojisi ile Vergilendirme", *Maliye Dergisi*, Ocak-Haziran 2018, S. 174, ss. 360 – 371.

Aksoy Retornaz E. Eylem, "Ceza Hukuku Perspektifinden Blokzincir", *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir* (Ed. E. Eylem Aksoy Retornaz/Osman Gazi Güçlütürk), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, ss. 291 – 320.

Buchanan Kelly, "Regulation of Cryptocurrencies: Australia", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, ss. 5 – 16.

Büyüközkan Feyzioğlu Gülçin, "Teknolojide Yeni Çağın Başlangıcı: Blokzincir", *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir* (Ed. E. Eylem Aksoy Retornaz/Osman Gazi Güçlütürk), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, ss. 1 – 22.

Erem Faruk, "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler", *AÜHFD.*, C. 18, S. 1, 1961, ss. 101-123.

Erem Faruk, "Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin", *AÜHFD.*, C. 25, S. 1, 1968, ss. 11 – 33.

Friedman Milton, "The Island of Stone Money", *Working Papers on Economics*, N. E-91-3, Hoover Institution, Stanford, California, 1991, ss. 1 – 3.

Gesley Jenny, "Regulation of Cryptocurrencies: Switzerland", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, ss. 66 – 72.

Guerra Gustavo, "Regulation of Cryptocurrencies: Mexico", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, ss. 63 – 65.

Isajanyan Nerses, "Regulation of Cryptocurrencies: Belarus", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, ss. 17 – 20.

Kaplanhan Fatih, "Kripto Paranın Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi 'Bitcoin Örneği'", *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 353, 2018, ss. 105 – 123.

Katoğlu, Tuğrul, "Ceza Hukukunda Suçun Mağdur Kavramının Sınırları", *AÜHFD.*, C. 61, S. 2, 2012, ss. 657 – 693.

Serçemeli Murat, "Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, S. 639, 2018, ss. 33 – 66.

Syed A Rahman Syed Fadhil Hanafi, "Regulating Digital Currency: Taming the Unruly", *Emerging Issues in Islamic Finance Law and Practice in Malaysia* (Ed. Umar A. Osani, M. Kabir Hassan, Rusni Hassan), Emerald Publishing, First Edition, 2019, ss. 265 – 280.

- Turanboy Asuman, "Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri", *BTHD.*, C. 35, S. 3, 2019, ss. 47 – 62.
- Umeda Sayuri, "Regulation of Cryptocurrencies: Japan", Regulation of Cryptocurrencies in Selected Jurisdictions, The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, June 2018, ss. 53 – 58.
- Üçüncü Burak, "Günahların Para Biriminden Yatırım Aracına: Hukuki Olarak Bitcoin ve Kriptoparalar", *Hukuk Gündemi*, 2018/1, ss. 68 – 76.

Diğer Kaynaklar

- Bank for International Settlements Committee on Payments and Market Infrastructures, Digital Currencies, November 2015.
- Bank for International Settlements Committee on Payments and Market Infrastructures, Distributed Ledger Technology in Payment, Clearing and Settlement, February 2017.
- CB Insights, What's Next In Blockchain, 2019.
- Çarkacıoğlu Abdurrahman, Kripto-Para Bitcoin, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Araştırma Raporu, Aralık 2016.
- ECB Crypto-Assets Task Force, Occasional Paper Series – Crypto Assets: Implications for Financial Stability, Monetary Policy, and Payments and Market Infrastructures, No. 223, 2019.
- European Central Bank, Virtual Currency Schemes, Frankfurt 2012.
- European Central Bank, Virtual Currency Schemes – A Further Analysis, Frankfurt 2015.
- FATF Report, Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CTF Risks, Paris 2014.
- Guri Mordechai, "Beatcoin: Leaking Private Keys From Air-Gapped Cryptocurrency Wallets", 2018 IEEE International Conference on Internet of Things (iThings) and IEEE Green Computing and Communications (GreenCom) and IEEE Cyber, Physical and Social Computing (CPSCom) and IEEE Smart Data (SmartData), 30.07.2018.
- Houben Robby/Snyers, Alexander, Cryptocurrencies and Blockchain, European Parliament's Special Committee on Financial Crimes, Tax Evasion and Tax Avoidance, Brussels 2018.
- Kumkumoğlu Kemal, "Fidye Yazılımları ile İşlenen Suçlar", Yayımlanmamış Tebliğ, İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Komisyonu – Güncel Bilişim Suçları, 08.05.2019.
- Üzer Betül, Sanal Para Birimleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlik Tezi, Ankara 2017.

Mahkeme Kararları

- New York Güney Bölge Federal Mahkemesi'nin 04.02.2014 tarihli ve 14CRIM068 sayılı United States of America v. Ross William Ulbricht Kararı.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 17.11.2009 tarihli ve E. 2009/11-193 – K. 2009/268 sayılı Kararı.

İnternet Kaynakları

Adler David, "Silk Road: The Dark Side of Cryptocurrency", Fordham Journal of Corporate & Financial Law, 2018, <https://news.law.fordham.edu/jcfl/2018/02/21/silk-road-the-dark-side-of-cryptocurrency/>

Caymaz Günay, "19 Ekim Kripto Para Piyasa Özeti: Bitcoin ve Altcoin Günlük Analizi", <https://blog.sistemkoin.com/19-ekim-kripto-para-piyasa-ozeti-bitcoin-ve-altcoin-gunluk-analizi/>,

Sundararajan Sujha, "Chinese City to Use Blockchain in Fight Against Tax Evasion", 25.05.2018, <https://www.coindesk.com/tencent-partners-with-city-authority-to-combat-tax-evasion-with-blockchain>.

<https://archives.fbi.gov/>

<https://www.bbc.com/>

<https://bctr.org/>

<https://www.bddk.org.tr/>

<https://blockchain.bilgem.tubitak.gov.tr/>

<https://www.bloomberg.com/>

<http://data.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj>

<https://www.dfs.ny.gov/>

<https://ec.europa.eu/>

<https://eur-lex.europa.eu/>

<https://www.fatf-gafi.org/>

<https://www.forbes.com/>

<https://www.fsma.be/>

<https://www.justice.gov/>

<http://www.kazanci.com/>

<https://komodoplatform.com/>

<https://ms.hmb.gov.tr/>

<https://www.rekabet.gov.tr/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

<https://www.spk.gov.tr/>

<https://www.tcmb.gov.tr/>

<https://tr.sputniknews.com/>

